

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра технологічної та професійної освіти

«До захисту допускаю»
Завідувач кафедри технологічної та професійної освіти,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Леонід ОРШАНСЬКИЙ

«____» червня 2023 р.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИГОТОВЛЕННЯ
ШТУЧНИХ КВІТІВ У ШКІЛЬНОМУ ГУРТКУ ХУДОЖНЬО-
ПРИКЛАДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Спеціальність: 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – вчитель трудового
навчання, технологій та креслення

Автор роботи: Вараді Агота-Ванесса Олександрівна _____
підпис

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Оршанський Леонід Володимирович _____
підпис

Дрогобич – 2023

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Завідувач кафедри ТПО

12.10.2021 р.

(підпис)

(дата)

ЗАВДАННЯ на підготовку магістерської роботи

1. Тема: Методика навчання технологій виготовлення штучних квітів у шкільному гуртку художньо-прикладної творчості

2. Керівник – доктор пед. наук, професор Оршанський Леонід Володимирович.

3. Студентка – Вараді Агота-Ванесса Олександрівна.

4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі:

1) проаналізувати наукову літературу та визначити сутність ключових категорій дослідження;

2) виявити психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості школяра у процесі художньо-трудової діяльності;

3) з'ясувати вітчизняні традиції мистецтва квітчання та шляхи його використання у позаурочній художньо-трудовій діяльності школярів;

4) розробити програму шкільного художньо-прикладного гуртка «Штучні квіти» для учнів середнього шкільного віку;

5) підготувати методичні рекомендації педагогам щодо організації роботи гуртка та технології виготовлення штучних квітів.

5. Список рекомендованої літератури:

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.
2. Від ремесла до творчості: збірник / Упоряд. Ю.Г. Легенький. Київ: Час, 1990. 152 с.
3. Декоративно-ужиткове мистецтво: Словник. В 2-х т. / Запаско Я.П., Голод І.В., Білик В.І. та ін. Львів: Афіша, 2000. 764 с.
4. Декоративно-ужиткове та образотворче мистецтво: історія, теорія, практика. Львів: Світ, 1992. 107 с.
5. Кривавич Д. П. Українське мистецтво : навч. посіб. У 3-х ч. / Д. П. Кривавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. Львів: Світ. Ч. І. 2003. 256 с.; Ч.2. 2004. 268 с.; Ч. 3. 2005. 268 с.
6. Мельник В.М. Мистецтво витинанки та аплікації: навч. посіб. Тернопіль : Навч. книга «Богдан», 2006. 256 с.
7. Репіленко Л. Виготовлення штучних квітів: варіативна частина програми з обслуговуючої праці. 5-9 класи. Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 144 с.
8. Федущак М. Квітчання під небозводом України. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2011. 285 с.

№ з/п	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту на засіданні кафедри
1.	Вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури; визначення вихідних положень дослідження (об'єкт, предмет, методи); формування мети; постановка завдань.	до 22.12.2021 р.	29.12.2021 р.
2.	Підготовка 1-го розділу роботи.	до 15.06.2022 р.	24.06.2022 р.
3.	Підготовка 2-го розділу роботи.	до 14.12.2022 р.	30.12.2022 р.
5.	Формування висновків. Оформлення роботи.	до 02.03.2023 р.	16.03.2023 р.
6.	Перевірка роботи на плагіат	до 25.05.2023 р.	30.05.2023 р.
7.	Попередній захист роботи і рецензування.	до 31.05.2023 р.	05.06.2023 р.

7. Дата видачі завдання – 12.10.2021 р.

8. Термін подачі роботи керівнику – 22.05.2023 р.

9. Із вимогами до виконання роботи і завданням ознайомлена _____ Вараді А.-В.О.

10. Керівник _____ Оршанський Л.В.

ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Тема : «Методика навчання технологій виготовлення штучних квітів у шкільному гуртку художньо-прикладної творчості».

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

[illegible]

дата

Голова ЕК

підпис

прізвище та ініціали

Секретар ЕК

ПІДПИС

прізвище та ініціали

АННОТАЦІЯ

Вараді А.-В.О. Методика навчання технологій виготовлення штучних квітів у шкільному гуртку художньо-прикладної творчості. – Рукопис.

У першому розділі магістерській роботі авторка проаналізувала наукову літературу та визначила сутність ключових категорій дослідження. На основі опрацювання науково-педагогічної літератури виявлено психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості школяра у процесі художньо-трудової діяльності. Підтверджено, що декоративно-ужиткове мистецтво є одним із видів художньої творчості у галузі предметно-просторової творчості, де проявляються закономірності естетичного ставлення людини до навколишньої дійсності. Крім того, з'ясовано вітчизняні традиції мистецтва квітчання та шляхи його використання у позаурочній художньо-трудої діяльності школярів.

У другому розділі магістерської роботи розроблено програму шкільного художньо-прикладного гуртка «Штучні квіти» для учнів середнього шкільного віку, а також підготовлено методичні рекомендації педагогам щодо організації роботи гуртка та навчання школярів технології виготовлення штучних квітів.

Ключові слова: естетико-виховний потенціал, художньо-трудова підготовка, школярі, гурткова робота, декоративно-ужиткове мистецтво, штучні квіти.

SUMMARY

Varadi A.-V.O. Methodology of teaching techniques of making artificial flowers in the school circle of artistic and applied creativity. – Manuscript.

In the first chapter of her master's thesis, the author analyzed the scientific literature and determined the essence of the key categories of research. Based on the study of scientific and pedagogical literature, the psychological and pedagogical aspects of the development of the student's personality in the process of artistic and labor activity were revealed. It has been confirmed that decorative and applied art is one of the types of artistic creativity in the field of subject-spatial creativity, where the regularities of a person's aesthetic attitude to the surrounding reality are manifested. In addition, the national traditions of the art of flowering and the ways of its use in the extracurricular artistic and labor activities of schoolchildren were clarified.

In the second chapter of the master's thesis, the program of the school artistic and applied circle "Artificial flowers" for middle school students was developed, as well as methodological recommendations for teachers were prepared for organizing the work of the circle and teaching schoolchildren the technology of making artificial flowers.

Keywords: aesthetic and educational potential, artistic and labor training, schoolchildren, group work, decorative and applied art, artificial flowers.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
Розділ 1. УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ КВІТЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ	5
1.1. Естетико-виховний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва: категоріальний аналіз	5
1.2. Психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості школяра у художньо-трудовій діяльності	12
1.3. Вітчизняні традиції квітчання та їх використання у позаурочній художньо-трудовій діяльності школярів	18
Розділ 2. ЗМІСТ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИГОТОВЛЕННЯ ШТУЧНИХ КВІТІВ У ШКІЛЬНОМУ ГУРТКУ	27
2.1. Структура і зміст програми шкільного художньо-прикладного гуртка «Штучні квіти».....	27
2.2. Методичні рекомендації щодо організації гурткових занять	34
2.3. Технологічні особливості оранжування квіткових букетів і композицій	42
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Практикою підтверджено, що позаурочна діяльність у шкільних гуртках сприяє розвитку і реалізації творчого потенціалу кожного школяра. Особливо не обмежені ці можливості при використанні в освітньому процесі різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, що сягають корінням у тисячолітню історію становлення та розвитку української нації. Споконвічні традиції, що відображаються у предметах художніх ремесел і промислів, перейшли у сьогодення як свідчення таланту і невичерпної творчості українського народу.

Декоративно-ужиткове мистецтво (ДУМ) є одним із видів художньої творчості у галузі предметно-просторової творчості, де проявляються закономірності естетичного ставлення людини до навколишньої дійсності. Художнє багатство, досконалість доквілля, в якому живе та діє людина, визначається не лише кількістю внесених до нього елементів оздоблення, важливим є доцільність і глибина елементів оздоблення, що відповідають конкретній обстановці, особливому суспільному змісту, настрою та продиктовані утилітарними і духовними потребами людей. Художні елементи не просто прикрашають обстановку, а посилюють, збагачують, розвивають її художньо-образний зміст і виразність. У процесі історичного розвитку в ДУМ «склалися певні універсальні закони (принципи) і правила композиційних побудов. Це принципи та правила, дотримання яких забезпечує у формах такі властивості, як цілісність, гармонійність та пропорційність [10, с. 12].

За своєю естетичною специфікою ДУМ дуже близьке до сприйняття дітьми доквілля естетичне сприймання побутових речей та домашньої обстановки. Саме «узагальненість та емоційність образів властива творчій діяльності дітей, які бачать зображуване укрупнено, цілісно, без дрібниць» [34, с. 232]. Лаконічність форм, орнаменту, смислова точність, конкретність та яскравість кольору, контрасти у фактурному опрацюванні окремих

елементів композиції – ці та інші риси органічно притаманні як художній творчості дітей, так і професійному ДУМ.

Привабливою силою ДУМ є різноманітність та практичний, утилітарний характер його видів і жанрів. Саме тому кожен школяр може і повинен випробувати свої можливості та виявити здібності в будь-якому виді ДУМ. Отже, проблема вивчення змісту та методики навчання школярів у гуртку художньо-прикладної творчості є достатньо актуальною.

Крім того, актуальність дослідження підтверджується суперечністю, яка існують між необхідністю розвитку творчих здібностей, виховання естетичного смаку школярів та недосконалістю навчально-методичного забезпечення гуртків художньо-прикладної творчості. З виявленої суперечності та необхідності пошуку шляхів їх розв'язання випливає проблема дослідження, яка дозволила нам сформулювати тему магістерської роботи: **«Методика навчання технологій виготовлення штучних квітів у шкільному гуртку художньо-прикладної творчості».**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати естетико-виховний потенціал мистецтва квітчання та важливість його використання в умовах шкільного художньо-прикладного гуртка «Штучні квіти».

Об'єкт дослідження – художньо-трудова підготовка учнів у закладі загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – зміст і методика навчання й естетичного виховання школярів у художньо-прикладному гуртку «Штучні квіти».

Відповідно до мети й актуальності сформульовані такі **завдання:**

- 1) проаналізувати наукову літературу та визначити сутність ключових категорій дослідження;
- 2) виявити психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості школяра у процесі художньо-трудової діяльності;
- 3) з'ясувати вітчизняні традиції мистецтва квітчання та шляхи його використання у позаурочній художньо-трудовій діяльності школярів;

4) розробити програму шкільного художньо-прикладного гуртка «Штучні квіти» для учнів середнього шкільного віку;

5) підготувати методичні рекомендації педагогам щодо організації роботи гуртка та технології виготовлення штучних квітів.

Теоретичне значення роботи полягає у розкритті ролі та значення мистецтва квітчання для художньо-естетичного виховання учнів в закладі загальної середньої освіти. **Практичне значення роботи** полягає в розробленні програми шкільного гуртка «Штучні квіти» та підготовці методичних порад щодо організації та проведення гурткових занять.

Апробація результатів: виступ на IX Міжнародній науково-практичній конференції викладачів та студентів ННІФМЕІТ «Актуальні проблеми сучасної науки» з доповіддю на тему: «Українське декоративно-ужиткове мистецтво як важливий засіб естетичного виховання школярів» (Актуальні проблеми сучасної науки : зб. IX міжнар. наук.-практ. конф. викл. і студ. ННІФМЕІТ / за ред. М.Б. Паласевича, П.В. Скотного. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2022. С. 277 – 279).

Структура магістерської роботи відповідає логіці дослідження, відтак містить вступ, теоретичну частину (два розділи – шість підрозділів), висновки, список використаних джерел (57 найменувань) та додатки. Загальний обсяг становить 82 сторінки друкованого тексту, з яких 52 сторінки основного тексту. Робота містить 1 таблицю та 7 малюнків.

Розділ 1

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ КВІТЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

1.1. Естетико-виховний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва: категоріальний аналіз

Сьогодні перед вітчизняною педагогічною наукою поставлено завдання використання потенціалу освіти та виховання з метою консолідації суспільства, збереження єдиного етнокультурного простору країни, подолання міжнаціональної напруженості, обмеження соціальної нерівності, толерантності до культур інших народів. Використання ДУМ сприяє вирішенню основних педагогічних цілей сучасної школи, гуманізації соціальних відносин у суспільстві, передачі духовних цінностей молодому поколінню, формуванню високих моральних якостей особистості. Сучасні тенденції розвитку системи освіти в умовах національного самовизначення українського суспільства висувають цілий комплекс теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із визначенням такої категорії, як «виховний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва».

Цілісність людини багато в чому зумовлюється її зв'язком із природою. Осягнення спадщини ДУМ, де в органічній системі пластично-образотворчих засобів виражається нерозривний зв'язок духовного, матеріального життя та навколишнього середовища, має стати важливим чинником розвитку духовної культури молодого покоління. Розвиток школярів, їх включення в активну творчу діяльність із відродження, збереження і вивчення ДУМ, особливо важливо у періоди історичних зламів, спаду культури як важливої умови визначення життєвої позиції, морального ідеалу.

Своєрідність етносу, виявлена у декоративно-ужитковій творчості народу, визначається контекстом загальнокультурної спадщини української

нації та людства загалом. Народне ДУМ представляє «світ у цілісності, що включає ставлення людей один до одного, людини до природи, культури та мистецтва одного народу до культури та мистецтва іншого» [12, с. 121]. Відтак, вивчення народного ДУМ в регіональному аспекті за пріоритетності загальнолюдських духовно-моральних цінностей сприяє формуванню національної самосвідомості, що є одним із чинників виховання вільної самостійної особистості з розвиненим почуттям власної гідності.

Народне ДУМ потребує творчо-діяльнісного розуміння, коли здійснюється єдність сприйняття і творення. «Засвоїти спадщину батьків, зберегти її від забуття та руйнування можна, не пасивно її сприймаючи, а активно продовжуючи роботу предків, вирішуючи все глибше і глибше поставлені ними завдання... Лише творча робота над тими самими завданнями, які мали й наші предки, здійснює чудо збереження минулого» [57, с. 135]. ДУМ відображає в художньо-естетичному вихованні молодого покоління всі три вектори простору і часу – минуле, сьогодення та майбутнє.

На всіх етапах розвитку людства мистецтво виконувало духовно-соціальні функції, з початку виникнення людського суспільства воно розглядалося як частина і засіб виховання. Мистецтво служило формою передачі людської думки, традицій, надавало емоційний вплив на формування людини.

Із періоду Стародавньої цивілізації у країнах Сходу, Китаю, Індії, Японії систему виховання становлять ідеї глибокого проникнення в природу, традиції поваги до старшого покоління, врахування національних особливостей та менталітету. Преамбулою Конституції Японії є здавна проголошене гасло: «Гармонія – понад усе». В історії європейської культури соціальні чинники визначали різні шляхи розвитку суспільства, виділяючи епохи: Античність, Середньовіччя, Відродження, Просвітництво, сучасність.

У різні періоди проблема формування особистості засобами народних мистецьких традицій вирішувалася по-різному. Ідея розвитку особистості на

художніх традиціях простежується з часів Античності у працях Сократа, Аристотеля, Платона.

Найважливішим філософським відкриттям цієї епохи є визначення взаємозв'язку між розвитком особистості та культурою. У цей період вперше ставилося питання про цілеспрямований і комплексний вплив на особистість із метою її гармонійного розвитку. У цей час сформувалося поняття «калокагатії», що означає триєдність істини, добра і краси (філософія, етика та естетика – педагогіка спочатку спиралася на ці науки). Аристотель вбачав у мистецтві джерело формування вищих духовних, інтелектуальних й емоційних якостей людини. Ним вперше окреслено місце творчості як визначального начала духовної цілісності особистості. Він проголосив особу зменшеною копією соціуму. Філософія Аристотеля представляла вільного громадянина споглядачем, носієм розвиненого тіла, інтелекту, моральності, фізичну працю і ремесло вважав заняттями, гідними лише рабів. У вченні Сократа проголошується основна мета виховання – особисте моральне вдосконалення – «пізнай себе». Стрижнем виховання античний мислитель вважав самовиховання, наголошував, що знання не можна вкласти у свідомість учня ззовні, воно має вирости з глибин особистості та сформуватися за допомогою вчителя. У центрі філософії Сократа – вчення про моральність і природні задатки людини. Таким чином, з періоду Стародавнього світу у поглядах мислителів простежується обґрунтованість тісних взаємопереплетень між розвитком людини та культурними аспектами.

В епоху Середньовіччя, у період становлення християнства чимало досягнень філософської думки попередньої епохи зазнали переосмислення. Питання впливу чинників на розвиток особистості вирішуються іншими шляхами, й обґрунтовувалися таким: «Там, де не було релігії і церкви, там було варварство, де була церква – там була культура й формувалася особистість» [57, с. 28]. У цей час поглибився інтерес до формування національного характеру, стверджувалися ідеї необхідності знання національної психології.

В епоху Відродження відновлюється античний ідеал досконалої людини, що виражається в ідеї виховання різнобічної гармонійно розвиненої особистості, а основним ідейним напрямом стає проголошення гуманізму. Ідеал людини набуває рис соціально активної особистості, що створює сама себе. У той час відбувається інтенсивний розвиток науки, техніки, мистецтва. Гуманісти епохи Відродження (Г. Веронезе, Е. Роттердамський, Ф. Рабле, М. Монтень та ін.) надавали великого значення ролі природи, соціуму та мистецтва на розвиток особистості.

Педагогічні ідеї того часу, спрямовані на принципи «природної рівності» людей, набули подальшого розвитку в епоху Просвітництва. Мислителі-просвітники у теоретичному обґрунтуванні різнобічного розвитку культивували тілесну красу, насолоду мистецтвом. Створюваний у трактатах і творах мистецтва образ часто перебував у певній суперечності з соціально-політичними реаліями. У працях філософів і педагогів XVII – XVIII ст. (Ф. Бекон, Я.А. Коменський, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, К. Гельвецій, І. Песталоцці, Ф. Дистервег та ін.) містяться ідеї використання культурних національних цінностей у формуванні особистості. Так, Я.А. Коменський – засновник дидактики як наукової педагогічної системи, розглянув проблеми взаємодії теорії виховання та народних педагогічних традицій, обґрунтував принципи природовідповідності та народності у вихованні. Засновник нової гуманістичної педагогіки надавав великого значення вирішенню проблеми взаєморозуміння між народами. Педагогічна діяльність Я.А. Коменського мала змістовну ідейну спрямованість, що веде до реалізації мети – гармонії в людині та гармонії у відносинах між людьми. У його «Великій дидактиці» визначальними були три аспекти: моральне виховання – управління; розумове виховання – пізнання себе та довкілля; релігійне виховання – прагнення до Бога. Велике значення педагог надавав формуванню у дитини моральних якостей. Він стверджував, що духовність і моральність – це основи, на яких має будуватися життєва позиція кожної людини: «Хто

встигає в науках, але відстає у добрих звичаях, той швидше відстає, ніж встигає» [33, с. 19].

Високий пафос ідеї виховного значення мистецтва пронизує великі твори Д. Дідро. У праці «Салони» філософ писав: «Кожен твір мистецтва повинен виражати собою якесь велике правило життя, має повчати, інакше воно буде німим» [25, с. 247]. Д. Дідро першим висунув принцип єдності етичного та естетичного виховання.

Ідеї естетичного виховання у філософії, естетиці та педагогіці ХІХ ст. виголошував геніальний вчений І. Кант. Лекції з педагогіки І. Кант читав не з власного спонукання, а з обов'язку служби, оскільки в Кенігсберзі існувало правило, щоб усі професори читали ці лекції за чергою. Поради, які І. Кант давав у своїх лекціях вихователям були здебільшого практичні, а місце, яке у лекціях займає мистецтво та все естетичне – цілком традиційним. І. Кант розрізняв мистецтво приємне і мистецтво витончене: перше – розважає (допомагає суспільству провести час), друге – «це спосіб уявлення, який сам по собі доцільний, сприяє культурі здібностей душі для спілкування між людьми» [32, с. 431]. За І. Кантом, виховувати – це означає створювати умови для правильної установки та розуміння мистецтва.

У філософській спадщині Ф. Шиллера далися взнаки нові тенденції епохи. Як філософ культури, Ф. Шиллер трагічно переживав розрив між життям та ідеалом, між органічною життєвістю античної культури та неорганічністю, розірваністю сучасної культури. Він намітив естетичний шлях подолання цього розриву через красу. Шлях подолання суперечності через красу викликало появу в Ф. Шиллера грандіозної ідеї естетичного виховання людини та естетичного виховання людства загалом. У знаменитих «Листах про естетичне виховання» філософ виявив протилежність між прагненням людини до гармонійного розвитку та суспільною системою поділу праці, що калічить людину [65]. Однак, на думку його соратників, він приписував мистецтву надто велику силу.

Серед відомих педагогів ХХ ст., які особливу увагу надавали використанню мистецтва як засобу естетичного виховання дітей, необхідно окремо назвати О. Рудницьку, В. Сухомлинського, Б. Лихачова, В. Шацьку та ін. Так, наприклад, Б. Лихачов, виділив три основних етапи у процесі естетичного виховання молодшої людини: 1) безпосереднє сприйняття художнього твору; 2) його творче відтворення у своїй діяльності; 3) наукове розуміння, тобто аналіз виконаної роботи [59].

Повертаючись до одного з видів мистецтва – декоративно-ужиткового, слід наголосити, що цей вид охоплює низку галузей, які виробляють художні вироби головним чином для побутових потреб. Творами декоративно-ужиткового мистецтва можуть бути начиння, меблі, тканини, знаряддя праці, зброя, а також вироби, що не є творами мистецтва, але набувають художньої якості завдяки праці художника [10]. Поряд із розподілом творів ДУМ за їх призначенням, у науковій літературі з II половини ХІХ ст. утвердилася класифікація галузей декоративно-ужиткової творчості за використанням матеріалом – метал, кераміка, текстильні, дерево тощо або за технікою виконання – різьблення, розпис, вишивка, набійка, лиття, карбування та ін. Ця класифікація зумовлена важливою роллю проєктно-технологічного підґрунтя у ДУМ та його безпосереднім зв'язком із виробничою сферою.

Щодо визначень, то найбільш вдалим вважаємо думку М. Гнатюка: «Декоративно-ужиткова творчість визначається як вид мистецтва, який спрямований на створення художніх виробів, що мають практичне призначення в суспільному житті та побуті, тобто художню обробку утилітарних предметів (начиння, меблів, тканин), знарядь праці, одягу, іграшок» [19, с. 47]. Натомість декоративно-ужиткове мистецтво – це вид образотворчого мистецтва, до якого належать художні ремесла та промисли, спрямовані на створення творів із художніми та утилітарними функціями [10]. Відтак, твори ДУМ часто використовуються для прикрашання предметів побуту й інтер'єру.

Таким чином, можемо сформулювати визначення, що є ДУМ – це збірний термін, який поєднує у собі два роди – декоративне та ужиткове, а також представляє галузі художньої діяльності, які поєднують у собі виробництво виробів з декількома функціями. Ці вироби можуть прикрашати (декорувати), або їх можна використовувати (утилітарна функція). Простіше кажучи, на картину на стіні ми можемо тільки дивитися і це чиста естетика, яка у побутовому плані мало корисна. Натомість твори ДУМ знаходять (або можуть знаходити) практичне застосування у повсякденності. ДУМ розв’язує практичні та художні завдання, а також створює матеріальні й духовні цінності. Твори ДУМ невіддільні від матеріальної культури сучасної епохи, тісно пов’язані з устроєм життя, етнічними та національними особливостями, соціально-груповими і класовими відмінностями. Складаючи органічну частину предметного середовища, твори ДУМ постійно впливають на душевний стан та настрій людини, є важливим джерелом позитивних емоцій, що впливають на її ставлення до навколишнього світу.

Часто в ДУМ краса матеріалу, пропорційні співвідношення елементів та ритмічна структура виробу є єдиними засобами втілення його емоційно-образного змісту. Наприклад, вироби зі скла чи інших нетонованих матеріалів без декору наочно доводять особливе значення для творів ДУМ суто емоційних, необразних засобів художньої мови. Емоційно-змістовний образ виробу часто активізується образом-асоціацією (порівнянням його форми з краплею, квіткою, фігурою людини або тварини, їх окремими елементами, з будь-яким іншим виробом – дзвоном, балясиною тощо). Декор виробу також суттєво впливає на його образну структуру. Нерідко саме завдяки декору предмет побуту стає твором ДУМ, володіючи власною емоційною виразністю, своїми ритмом і пропорціями (нерідко контрастними відносно до форми). Наприклад, проста форма й опатний, святковий розпис поверхні дерев’яних петриківських виробів різні за своїм емоційним звучанням – декор візуально видозмінює форму та водночас зливається з нею в єдиному художньому образі.

Отже, декоративно-ужиткове мистецтво – це вид діяльності, спрямований створення або прикрашання побутових виробів чи елементів інтер'єру, котрі призначені як естетичного задоволення, так практичного застосування. ДУМ має значний естетико-виховний потенціал завдяки матеріалу, формі, декору та гармонійному підбору кольорів. Заняття декоративно-ужитковою творчістю розвивають в учнів вміння бачити й активно утверджувати прекрасне у людських відносинах, праці, природі, здатність відчувати та розуміти естетичні засади ДУМ, усвідомлювати єдність функціонального та естетичного значення речей. Саме тому необхідно приділити особливу увагу впровадженню різних видів ДУМ в освітній процес школи.

1.2. Психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості школяра у художньо-трудовій діяльності

Сучасна концепція психічного розвитку особистості виходить з того, що «дитина розвивається в процесі активного присвоєння історичного досвіду, зафіксованого в предметах матеріальної і духовної культури, узагальненого в науках про природу, людину, суспільство, а також про фактори людського пізнання» [31, с. 11], зокрема й художнього.

Мистецтво як елемент загальної культури народу несе в собі основні досягнення, характеристики і особливості його специфічної духовно-практичної діяльності, фіксує досвід почуттів, мислення і спілкування людей, передаючи цей досвід іншим поколінням. Твори мистецтва – це твори, народжені почуттям, розумом, волею, майстерністю художників, тому володіють внутрішньою силою впливу на людину. Свідоме використання виховних можливостей мистецтва у закладах освіти сприяє розв'язанню багатьох проблем художнього і естетичного розвитку особистості школяра.

На базі закладів загальної середньої освіти та позашкільних установ (художніх шкіл, центрів дитячої творчості, Малих академій мистецтв тощо)

можна розв'язати такі освітні, виховні, розвивальні завдання: 1) формування діяльності зорової системи та моторики рук; 2) розвиток сприйняття, творчих і художніх здібностей; 3) формування естетичних оцінок і смаків; 4) оволодіння практичними художньо-проектними та трудовими вміннями і навичками тощо.

Використання історико-культурної спадщини ДУМ дає можливість дітям освоювати набутий життєвий досвід людства, що сприяє їх соціалізації. З іншого боку, ті ж культурні цінності, створені людством і засвоєні індивідом, розвивають морально, збагачують духовно, естетично виховують і культурно формують його особистість, тобто сприяють подальшій індивідуалізації.

Захоплення ДУМ є найкращою передумовою до прояву і розвитку художньо-творчих здібностей, виховання естетичних смаків. Основними складниками цього процесу єпізнання і творчість. Зацікавленість творами ДУМ сприяє пробудженню потреби дізнатися, як це все робиться, як можна самому у виробі передати те, що побачив, дізнався, відчув. На основі цієї потреби з'являється творча активність як спосіб її задоволення. «Дітям необхідна свобода в прояві творчої активності як у вираженні своїх переживань і результатів роздумів, так і безпосередньо в реалізації бажання творити» [34, с. 337]. Саме таку можливість дають позашкільні заклади освіти, не скуті обмеженістю навчального часу на уроки образотворчого мистецтва та трудового навчання як загальноосвітні школи. Якісно забезпечуючи заняття дітей зі сприйняття ДУМ у тісному зв'язку з їх самостійною творчою діяльністю, ці заклади досягають більш повного і органічного розвитку художньо-творчих здібностей дітей.

Для організації в системі освіти двох активних творчих процесів – художнього сприйняття та практичної діяльності, необхідно ознайомитись з їх природою, закономірностями. Художнє сприйняття за своєю внутрішньою структурою є складним процесом, у якому беруть участь не лише знання, а й почуття, воля, моральний світ, світогляд особистості [43]. Характер переваг і

міркувань про ДУМ безпосередньо пов'язаний з особливостями учня як особистості та її проявами в окремих видах діяльності.

Сучасна українська вчена О. Рудницька визначила психолого-педагогічну структуру компонентів художнього сприйняття, що включає такі аспекти: 1) пізнавальний (ерудиція); 2) чуттєвий (сенсорно-емоційний); 3) співпереживання (морально-вольовий, афективний) [57]. Саме ці компоненти проявляють себе у процесі сприйняття ДУМ дітьми. Однак спостерігаються зміни порядку і пропорцій цих моментів залежно від умов перебігу процесу сприйняття, віку і художнього досвіду дітей. Активізувати художнє сприйняття дітей допомагають бесіди про побачене, обмін враженнями, асоціативні спогади з особистого досвіду, аналогії з іншими творами, завдання на порівняння, запам'ятовування, уяву, на малювання з натури і з пам'яті предметів, композиційних схем. У процесі художнього сприйняття проходить складна взаємодія зорових, слухових, образних компонентів, що дозволяє педагогу використовувати багату палітру прийомів введення дітей у сприйняття творів ДУМ.

Педагогічні прийоми управління сприйняттям повинні застосовуватись адекватно можливостям, потребам й інтересам дітей, проходити ненав'язливо, щоб дитина могла вільно, без напруження відчувати, думати, переживати радість свого відкриття. Не можна дітей «заговорювати», нав'язувати їм чужу волю, сторонню концепцію інтерпретації твору мистецтва. Це може призвести до «недовіри власній інтуїції, неприйняття особистого враження» [39, с. 236]. Необхідно давати час для дозрівання стану споглядання, давати можливість дитині емоційніше відреагувати на твір ДУМ, усвідомити свою реакцію. Інакше «емоційність буде зменшуватись на користь раціонального» [11, с. 159], тобто відбудеться сприйняття мови, формальне засвоєння знань без включення естетичного співпереживання. Контакт дітей з ДУМ буде суттєво естетичнішим у випадку, коли установка сприйняття зорієнтована на декоративно-ужитковий виріб як художній образ у всій його цілісності. Чим більш емоційним є перше сприйняття твору ДУМ,

тим більший інтерес дитини до нього, тим більше вона намагається дізнатись про цей твір.

Навчаючи дітей різним видам ДУМ, слід домагатись того, щоб пізнавальний та емоційний аспекти сприйняття мистецтва знаходили пізніше відображення у творчій діяльності дітей, а виконання ними практичних завдань підготовлювали потребу звернення до мистецтва, глибшого його сприйняття з естетичного погляду.

Не слід забувати, що діти у своїй художній діяльності стають перед вирішенням тих самих творчих завдань, над якими задумуються і професійний художник, і народний майстер. Однак вони вирішують їх залежно від рівня знань, умінь і відповідно до своїх індивідуальних, вікових, психологічних можливостей сприйняття та готовності до творчої діяльності. Власна художня діяльність немов би реконструює в загальних рисах професійну діяльність художника при створенні декоративно-ужиткового виробу та дозволяє наблизитись до адекватного сприйняття подібних творів.

Як зазначалося вище, сьогодні ДУМ, будучи одним із найдавніших видів художньої творчості людини, є водночас і найпопулярнішим. Воно органічно та ненав'язливо входить в побут сучасної людини, створює те навколишнє предметно-просторове середовище, в якому проходить все життя та діяльність. Про популярність ДУМ в школі свідчить його визначальне місце Державному стандарті базової середньої освіти. У цьому нормативному документі зазначається, що в школі необхідно у дітей формувати та розвивати культурну компетентність, яка «передбачає наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних традицій українців, представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів; здатність розуміти і цінувати творчі способи вираження та передачі ідей у різних культурах через різні види мистецтва та інші культурні форми; прагнення до розвитку і вираження власних ідей, почуттів засобами культури і мистецтва» [24]. На формування культурної компетентності

спрямовані технологічна та мистецька освітні галузі, завданням яких є «цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні» [24].

На особливу увагу заслуговують шкільні гуртки художньо-прикладної творчості, які інколи стають своєрідними осередками відродження народного ДУМ краю. Концепція таких самодіяльних творчих колективів здебільшого ґрунтується на таких напрямках, як:

- 1) світоглядний або художньо-розвивальний (вивчення історії мистецтв, заняття краєзнавством, народознавством, етнографією);
- 2) художньо-спеціальний (вивчення основ рисунку, живопису, композиції, кольорознавства, орнаментики, технологій обробки природних матеріалів тощо);
- 3) художньо-трудова (за спеціалізацією: художня обробка деревини, кераміка, вишивка, плетіння тощо).

Педагогічні методи освоєння ДУМ побудовані на основі характерних для певного регіону художньо-комунікативних форм і способах передачі естетичного досвіду, що дозволяє використовувати особливі принципи диференційованого врахування індивідуальних творчих особливостей і здібностей учнів та їх практичного досвіду.

Засвоєння дітьми різних видів ДУМ має здійснюватися в теоретичному аспекті – від вивчення найбільш загальних закономірностей, принципів і категорій ДУМ до пізнання більш часткових форм, способів і засобів відображення світу художньо-прикладними засобами. Натомість художньо-практичний аспект передбачає проходження учнем шляху «від розвитку простих умінь, навичок, прийомів роботи з природними або штучними матеріалами та інтерпретації традиційних мотивів, орнаментів до більш складних методів перетворення форм, змісту і образів в готовий декоративно-

ужитковий виріб, самостійно спроектований та втілений у матеріалі» [10, с. 16].

Ураховуючи регіональні художньо-комунікативні форми наступності та специфіки закладу освіти можна виділити дві групи методів освоєння ДУМ – дидактико-організаційні та художньо-творчі. Група дидактико-організаційних методів (інформаційно-продуктивний, проблемно-дослідницький, семантичний) скеровані, головним чином, на організацію і здійснення творчої діяльності дітей, стимулювання і набуття знань і практичних навичок художньої обробки матеріалів. Група художньо-творчих методів (репродуктивний, творчо-евристичний, ескізно-пошуковий, художньо-практичний), зорієнтована на духовно-практичну діяльність, тобто на безпосереднє створення дітьми творів ДУМ.

Виходячи із синкретичного характеру ДУМ, процес його освоєння слід розпочинати з розгляду більш вагомих категорій, таких як: «уявлення народу про світобудову або персоніфікація, тобто представлення природних явищ в образах живих істот» [43, с. 35]. Процес освоєння роботи з природним матеріалом буде ефективним, якщо розкриваються «принципи образного осмислення і перетворення дійсності, виявляється зміст релігійно-міфічного, філософсько-поетичного характеру і при цьому розкриваються способи естетичного світосприйняття та засоби образної виразності» [50, с. 41].

Семантичний підхід до ДУМ дозволить дітям розкрити зміст, закладений в конкретну форму, де за зовнішньою ясністю зображення мотиву, символу чи знаку заховані ідеї, вірування, естетичні смаки. Декодування знаково-символічної системи знання композиційно-структурної мови й оперування нею в творчій практиці сприяє формуванню у дітей декоративно-образного мислення [23].

Крім того, результативність дидактико-організаційних і художньо-творчих методів освоєння ДУМ зумовлена звертанням до національних художньо-комунікативних способів і механізмів передачі досвіду. Відтак,

повинні враховуватись етнопсихологічні особливості, а також індивідуальні особливості, художні здібності і творчий досвід дітей [38].

Наш власний досвід роботи в школі, навчання учнів різним видам ДУМ підтверджує, що на подібних заняттях важливо надавати перевагу світоглядним, розвиваючим питанням над елементами суто практичного (ремісничого) виконання, що відображається у прямій залежності виконавських навичок від рівня художньо-естетичного розвитку дітей.

1.3. Вітчизняні традиції квітчання та їх використання у позаурочній художньо-трудовій діяльності школярів

Обрядове прикрашання квітами і травами храму, хати, воріт, худоби (а також глеків на Водохрестя, пасок на Великдень), наряджання у вінки дівчат та багато інших ритуальних дійств, пов'язаних із застосуванням рослин, називається в нашому народі квітчанням. Як зазначають М. Гриньова та І. Шульга, «квітчання, все ще не вивчене як окреме явище культури. В минулому квітчання було обрядовим атрибутом, багато традицій зберіглося на українських землях і дотепер. Рослини, зокрема квіти, супроводжують людей у різних урочистостях. Скажімо, вінок із квітів відомий як елемент українського народного дівочого вбрання. Під поняттям «квітчання» можемо вважати об'ємні та площинні композиції з рослин або із роблених чи мальованих подоб, а також їх виготовлення та функціонування» [21, с. 63].

В Україні існує багато традицій використання квіткових композицій, котрі неодмінно присутні в народних обрядах: шутка, купальський вінок, віночок до свята Божого Тіла, маковіський та спасівський букет, обжинкова та різдвяна атрибутика. Відтак, вінок у накритті голови дівчини здавна вважається важливим елементом українського традиційного національного костюма. Дослідниця М. Федущак, яка ґрунтовно вивчала українське народне

мистецтво прикрашання квітами – квітчання, описала принципи, форми, символіку, призначення вінків [62].

З-поміж найбільш популярних книг про квітчання слід виокремити таких авторів:

1. Федущак М. «Прикрашання квітами – квітчання: погляд на окреме явище культури» (2004 р.) [62] і «Квітчання під небозводом України» (2011 р.) [63], в яких квітчання розглядає як окрему галузь ДУМ, «важливу складову української культури, розкриває його роль і значення в традиційній обрядовості» [62, с. 4] (рис. 1.1).



Рис. 1.1. Обкладинки книг Марії Федущак

2. Пузиренко Я.В. «Декоративна флористика: мистецтво квіткового дизайну» (2016 р.), в якій одає теоретичний матеріал про декоративну флористику як мистецтво квіткового дизайну, а також практичні поради щодо створення об'ємних і площинних флористичних композицій [55] (рис. 1.2).



Рис. 1.2. Обкладинка книги Ярини Пузиренко «Декоративна флористика: мистецтво квіткового дизайну»

3. Осадча-Яната Н. «Українські народні назви рослин» (1973 р.), в якій подано народні назви рослин для 810 видів флори України, описано історію становлення української ботанічної номенклатури тощо [53] (рис. 1.3).

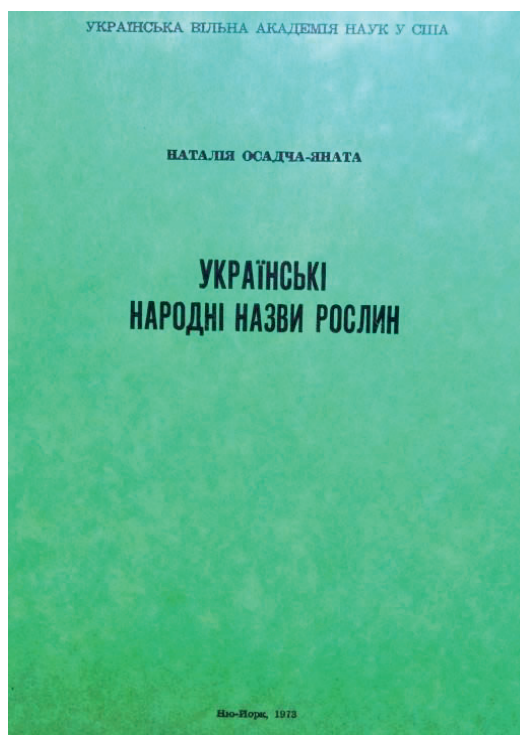


Рис. 1.3. Обкладинка книги Наталії Осадчої-Янати

«Українські народні назви рослин»

4. Липа Ю. «Ліки під ногами» (1943 р., перевидання 1996 р.), простежено українські традиції лікування травами, вміщено ботанічні описи рослин, вказано їх фармакологічну дію, способи застосування рослинних ліків при різних захворюваннях [40] (рис. 1.4).



Рис. 1.4. Обкладинка книги Юрія Липи «Ліки під ногами»

5. Воллебен П. «Таємниче життя дерев : якою мовою спілкуються і чим подібні до людей» (2017 р.), в якій розкриваються приголомшливі таємниці природи, де дерева взаємодіють із довкіллям, здатні передавати інформацію та ділитися енергією [15] (рис. 1.5).

6. Золотницький М. «Квіти в легендах і переказах» (1903 р., перевидання 2002 р.), де зібраний унікальний матеріал розповідає про естетичні та емоційні ролі найпривабливіших і популярних квітів в житті людей і навіть країн, а також в поезії різних народів [30] (рис. 1.6).



Рис. 1.5. Обкладинка книги Петера Воллебена «Таємниче життя дерев: якою мовою спілкуються і чим подібні до людей»

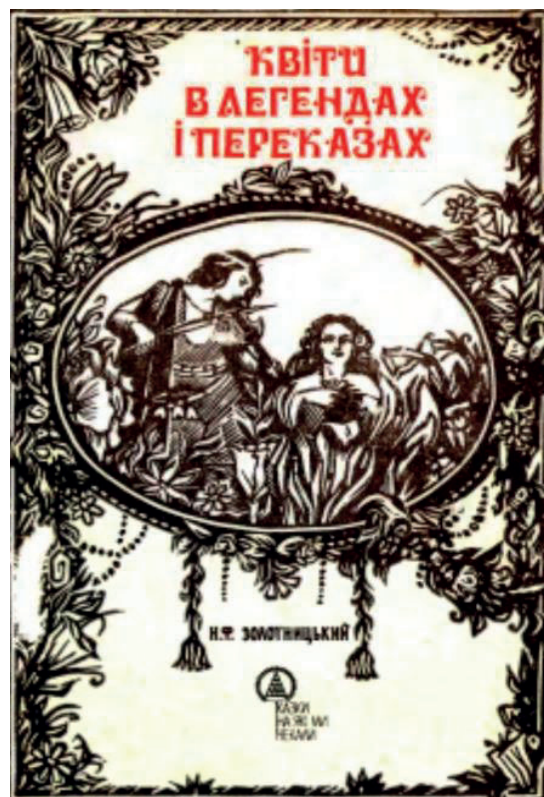


Рис. 1.6. Обкладинка книги Миколи Золотницького «Квіти в легендах і переказах»

7. Мензатюк З. «Український квітник»(2011 р.), в якій вона для дітей зібрала дивовижні «квіткові» історії з численними зображеннями старовинних гербаріїв [46] (рис. 1.7).

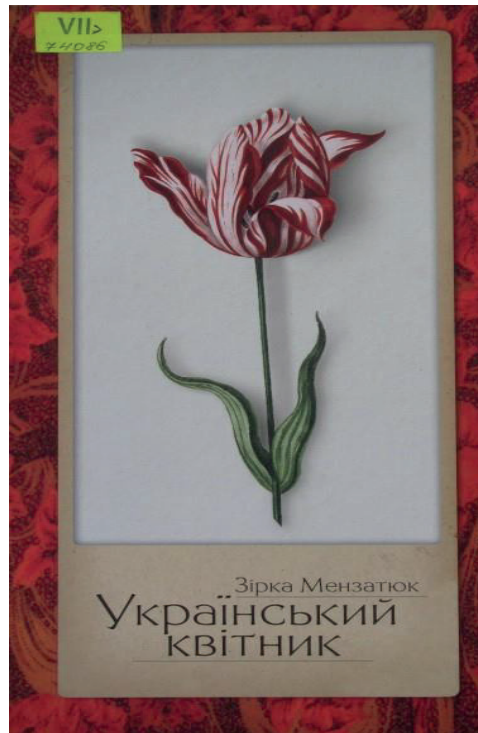


Рис. 1.7. Обкладинка книги Зірки Мензатюк «Український квітник»

На жаль, сьогодні часто компонування рослин називають японським словом «ікебана». Однак відомо, що ікебана – це явище середньовічної японської культури, в якому складна система буддійських символів поєдналася з традиціями національної язичеської релігії – синтоїзму. Пізніше це мистецтво «оживлення квітів» стало феноменом японської культури, символом національної самобутності японців.

Неприйняття японського терміну (котрий, як правило застосовують до кожної квіткової композиції) підштовхнуло нас до вивчення рідних традицій. Нами з'ясовано, що квітчання – це явище суто українське, хоча має багато спільного із традиційною флористикою європейських народів.

Не заперечуючи ролі Японії та багатьох європейських країн у формуванні сучасного розуміння флористики як складової загальнолюдської культури є підстави вважати українське квітчання не менш давнім за своєю

історією, самобутністю й естетичними якостями. Це засвідчують численні фрагментарні згадки про квітчання, розпорошені у народознавчій літературі. Проте різні автори з України та діаспори здебільшого лише поверхово описують оздобу-символи із рослин і штучних квітів, що використовувались в українських обрядах. Зустрічається також неоднозначне трактування символізму квітчання.

Опираючись на витоки квітчання, учні можуть творити своїми руками красу із сухого природного матеріалу. На таких заняттях учнів слід знайомити з технологією заготівлі сировини, теорією складання рослинних композицій, із традиційним українським квітчанням в календарній обрядовості. Паралельно школярі вивчають і біологічний аспект флористики та квітівництва: різновиди сухоцвітів, вічнозелених дерев і кущів, кімнатних рослин і квітів, що використовуються в озелененні. Діти оволодівають різними прийомами творення композицій із природного матеріалу, одночасно розвиваючи відчуття краси. Учні мають змогу працювати здебільшого з сухим природним матеріалом, оскільки навчальний рік розпочинається восени, коли природа потрохи «засинає». Збираючи те, що відмирає в природі, діти дарують їм друге життя. А щороку, перед Великоднем, коли пробуджується природа, горішнього сухого матеріалу вже не хочеться брати до рук, а свіжого ще немає, тоді можна використовувати штучні квіти.

Приємно бачити, як у дітей поступово розвивається естетичний смак, і це стосується не лише квітчання. Діти вчаться творити красу, причому не із дорогих речей, а з рослин, які є в усіх під ногами, також із дроту, картону, пінопласту, шматочків тканин, ще й з мінімальними матеріальними затратами. Школярі переконуються, щоб прикрасити житло чи будь-яке приміщення, зробити гарний подарунок, – достатньо, маючи смак і відчуття краси, трохи пофантазувати і попрацювати.

У дружньому колі небайдужих дітей, згуртованих довкола улюбленої справи, неважко ненав'язливо їх виховувати. Через зацікавлення квітчанням

викликається інтерес до рідного та почуття гордості за свою Батьківщину, народта його історію, за рідну мову і національну культуру. Відтак, плекається нематеріалістичний, неспоживацький підхід до життя. На основі традицій української культури дітям прищеплюється усвідомлення того, що без потреби людина зайвий раз не повинна зривати навіть травинки чи листочка, а різдвяні прикраси із природного матеріалу – «дідух», «павук», «їжак», композиції з шишок та зелених гілок – це чудова агітація за відмову від зрубаних дерев. Як показує практика, учні з великим ентузіазмом навчаються мистецтву квітчання, готуються до змагань в межах творчих конкурсів, експонують свої декоративно-ужиткові вироби на численних виставках, оглядах і презентаціях.

Пов'язана з квітчанням навчально-виховна і науково-дослідницька діяльність має проводитися паралельно та передбачає збір фактичного матеріалу з творів літератури у процесі експедицій містечками і селами регіону. Однак, щоб ця проблема не залишилася в описовому стані, на сьогодні наше завдання систематизувати твори квітчання і глибше дослідити їх символіку і семантичний зміст.

У класифікації традиційних композицій є деяка складність. В різних місцевостях одні й ті ж вироби можуть мати різні назви, певні обрядові функції виконують не завжди ті самі витвори квітчання. Домінуючими тут є символи аграрно-магічного характеру, які беруть свій початок від часів трипільської культури. Наприклад, перший сніп жита чи іншого збіжжя з нового урожаю (він же – «зажинок», «коляда», «воєвода»), внесений урочисто господарем до хати на Святий Вечір, стає «дідом» («дідухом», «Різдвом», «колідником», «бабою» тощо). Він може бути на покуті у вигляді немолоченого снопа чи фігури на тринозі, або розстеленим на долівці з соломою.

Отож, для школярів відкривається велике поле діяльності з флористичного напрямку у позаурочній гуртковій роботі. На цих заняттях розвиток художніх смаків за допомогою мистецтва квітчання має для Нової

української школи стати цікавою, небуденною справою. Незважаючи на те, що учнівські композиції є часто не є традиційними, вчителям слід намагатися, щоб саме українське народне квітчання стало джерелом їхніх творчих ідей, втілених у природному чи штучному матеріалі. Із часом, маючи витoki в народних традиціях, українське народне квітчання може розвиватися в напрямі сучасних флористичних течій, які заповняють увесь світ своєю красою.

Розділ 2

ЗМІСТ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИГОТОВЛЕННЯ ШТУЧНИХ КВІТІВ У ШКІЛЬНОМУ ГУРТКУ

2.1. Структура і зміст програми шкільного художньо-прикладного гуртка «Штучні квіти»

Як зазначалося у попередньому розділі, текстильна пластика – це доволі цікавий і сьогодні популярний вид декоративно-ужиткового мистецтва, твори якого мають об'ємну тривимірну форму. А квітчання – це традиційний обрядовий атрибут українців, який полягає у прикрашанні квітами і травами сакральних споруд, будинків, воріт, наряджання у вінки дівчат і багато інших ритуальних дійств, пов'язаних із застосуванням рослин.

Відомо, що з 2022 навчального року в закладах загальної середньої освіти України розпочато навчання учні 5-х класів у межах проекту «Нова українська школа» відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти [24]. Згідно з ідеями і положеннями цих нормативно-правових документів важлива роль належить позакласній навчальній роботі, зокрема на заняттях у факультативах або гуртках.

Під час підготовки магістерської роботи було поставлено завдання розробити структуру і зміст програми шкільного художньо-прикладного гуртка «Штучні квіти» обсягом 70 годин (по 2 години впродовж 35 тижнів) і розрахованого на учнів середнього шкільного віку (7 – 9 класи).

Пояснювальна записка

Програма шкільного художньо-прикладного гуртка «Штучні квіти» передбачає розвиток в учнів естетичного смаку, образного мислення, творчих здібностей, формування уміння самостійно розробляти і виготовляти декоративні вироби з текстильних матеріалів.

Запропонована програма передбачає стисле вивчення теоретичного матеріалу (до 10 – 15 % обсягу часу у формі бесід на початку занять) та

проведення інтенсивних практичних робіт із виготовлення різноманітних декоративно-ужиткових виробів. Під час теоретичних занять учні одержують, наприклад, навчальну інформацію про текстильну пластику як вид декоративно-ужиткового мистецтва, про різні природні та штучні матеріали, інструменти та пристрої для виготовлення квіткових прикрас і композицій. При цьому враховуються регіональні особливості та традиції Закарпаття, навчально-матеріальна база, а головне – інтерес учнів до творчості.

Практичні заняття повинні будуватися за дидактичним принципом – «від простого до складного», тобто від вивчення простої технологічної операції до розроблення творчого проєкту та втілення його в матеріалі. Однак на початку роботи керівником гуртка має бути запропонований орієнтовний перелік декоративно-ужиткових виробів.

На гурткових заняттях мають забезпечуватися міжпредметні зв'язки, а також організовуватися профорієнтаційні заходи. Крім того, доцільно використовувати навчальні посібники, зразки, схеми, інші наочні матеріали з мережі Інтернет, а також організовувати екскурсії до музеїв, на виставки, проводити зустрічі з народними майстрами, фахівцями у галузі флористики. Основну увагу в процесі практичних занять слід звертати на дотримання учнями правил безпечної праці.

Учні повинні *знати*:

- загальні відомості про мистецтво декоративної пластики з тканин та сфери її використання;
- особливості створення декоративної тематичної композиції на площині та в об'ємі;
- короткі відомості про роботу фітодизайнера, флориста, квітникаря-декоратора, дизайнера з художнього оформлення інтер'єрів приміщень;
- матеріали, які використовуються в декоративній пластиці та властивості тканин, з яких виготовляють штучні квіти, а також особливості підготовки тканин до роботи;

- інструмент і пристосування для виготовлення виробів у техніці текстильної пластики;

- технологію виготовлення штучних квітів із використанням спеціальних інструментів та без них;

- способи догляду, зберігання та реставрації пластичних виробів із тканини;

- санітарно-гігієнічні вимоги, правила безпечної праці, пожежної безпеки й організації робочого місця під час виготовлення виробів.

Учні повинні *вміти*:

- організувати робоче місце, відповідно до вимог безпечної праці та протипожежної безпеки й санітарно-гігієнічних вимог;

- добирати тканину, матеріали та інструмент для виготовлення виробів;

- здійснювати підготовку тканин до роботи, викроювати деталі, фарбувати їх;

- користуватись спеціальними інструментами та пристосуваннями;

- виготовляти декоративні квіти з тканини без спеціальних інструментів та пристроїв (з використанням лекал);

- розрізняти основні види дефектів тканин та оцінювати якість готових виробів;

- поєднувати ручні та машинні види робіт під час виготовлення квіткових виробів із різних тканин;

- складати композиції та букети з урахуванням їх призначення та місцевих традицій;

- доглядати, зберігати та реставрувати вироби з текстильної пластики.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	К-ть год
1.	Організаційне заняття. Текстильна пластика як вид декоративно-ужиткового мистецтва.	2
2.	Історичні відомості про розвиток мистецтва штучних квітів (далі – ш.к.)	2
3.	Матеріали та інструменти. Підготовка до роботи. Безпека праці, санітарія та гігієна.	2
4.	Основні та допоміжні матеріали для виготовлення ш.к., їхні фізико-механічні властивості. Барвники. Технологія фарбування деталей квітки.	2
5.	Основи композиції	2
6.	Виготовлення польових квітів (ромашки, айстри, волошки, гвоздики, дзвоника, яблуневого цвіту або шипшини тощо)	16
7.	Виготовлення квітів без використання спеціального інструменту (гвоздики, ірису, троянди тощо)	8
8.	Види дефектів, зберігання та реставрація квітів з тканини	2
9.	Нові напрями в сучасному текстилі. Декоративна пластика в інтер'єрі	2
10.	Розроблення квіткової композиції (проект)	6
11.	Створення об'ємно-пластичних текстильних творів із використанням волокон і тканин як вихідних матеріалів у поєднанні з матеріалами нетекстильного походження	24
12.	Організація виставки творчих робіт	2
Всього:		70

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Організаційне заняття. Текстильна пластика, як вид декоративно-ужиткового мистецтва

Декоративно-ужиткове мистецтво – невід'ємна складова національної культури українців. Основні види народних художніх промислів України, їх стисла характеристика.

Декоративна пластика з тканини як популярний вид декоративно-ужиткового мистецтва. Короткі історичні відомості про розвиток мистецтва текстильної пластики. Досягнення майстрів Японії, Франції та Голландії у створенні декоративних квітів. Популярність штучних квітів із тканин.

2. Історичні відомості про розвиток мистецтва штучних квітів

Людина і квіти. Мистецтво аранжування квітів у різних країнах світу. Традиції квітчання в українській мистецькій спадщині.

3. Матеріали та інструменти. Підготовка до роботи. Безпека праці, санітарія та гігієна

Інструменти та пристосування для виготовлення квітів з тканини (бульки, ножі, пінцет, шило, ножиці, підкладні подушечки тощо), їх призначення. Прийоми і правила їх використання.

Організація робочого місця, правила безпечної праці та пожежної безпеки, санітарно-гігієнічні вимоги під час виконання робіт.

Практична робота. Вивчення матеріалів та їх властивостей, інструменту та його призначення.

4. Основні та допоміжні матеріали для виготовлення штучних квітів, їхні фізико-механічні властивості. Барвники. Технологія фарбування деталей квітки

Основні та допоміжні матеріали (тканина, дріт, клей, нитки, вата, манка тощо), їх фізико-механічні властивості. Барвники та особливості їх використання. Технологія фарбування деталей квітки. Сухий спосіб фарбування.

Практична робота. Ознайомлення з різними видами барвників.

5. Основи композиції

Букет. Характеристика і призначення. Форми букета. Поняття про аранжування квітів.

Композиції зі штучних квітів, їх призначення та використання. Принципи складання композиції. Геометричні форми квіткових композицій. Колір та гармонія кольору композиції. Символіка кольору в мистецтві аранжування квітів.

Поняття про композицію. Загальні принципи організації композиційної рівноваги на площині. Колір і форма в композиції. Природні форми і їх декоративна переробка. Побудова декоративної тематичної композиції на площині та в об'ємі.

Практична робота. Ознайомлення із зразками використання штучних квітів. Вибір та обґрунтування виробу для виготовлення.

6. Виготовлення польових квітів (ромашки, айстри, волошки, гвоздики, дзвоника, шипшини, яблуневого цвіту та ін.)

Шаблони для виготовлення квітів та їх розмітка. Способи підготовки тканини до роботи. Правила розкладання деталей квітки на тканині та розкроювання.

Технологія виготовлення квітів з тканини: фарбування, желатунування (крохмалення), виготовлення серцевини квітки, стебла, пилку, тичинок, пелюсток, листя (за шаблонами), їх з'єднання між собою в окрему квітку.

Технологія виготовлення квітів з використання інструменту (ромашки, волошки, гвоздики, яблуневого цвіту або шипшини, дзвоника, хризантеми тощо).

Практична робота. Приготування розчину желатину (клейстеру). Обробка тканини желатиновим розчином (крохмалем). Виготовлення кольорового пилку тичинок, стебла (обробка дроту нитками, папером, тканиною), серцевини. Приготування фарби і фарбування тканини. Виготовлення і розкладання шаблонів на тканині, розкроювання листя, пелюсток.

Відпрацювання прийомів роботи спеціальним інструментом (бульками) під час виготовлення листків квітів. Виготовлення пелюсток квітів. З'єднання усіх елементів квітки. Виготовлення гілки.

7. Виготовлення квітів без використання спеціального інструменту

Технологія виготовлення квітів з тканини без використання спеціального інструменту (гвоздики, іриси, троянди тощо) або зовсім без нього.

Практична робота. Обробка пелюсток квіток та листя без використання спеціального інструменту (гвоздика, троянда тощо).

8. Види дефектів, зберігання та реставрація квітів з тканин

Види дефектів квітів з тканини. Догляд за квітами та композиціями з них. Збереження і реставрація виробів, виготовлених із квітів.

Практична робота. Складання букета чи квіткової композиції. Реставрація виробів із квітів.

9. Нові напрями в сучасному текстилі. Декоративна пластика в інтер'єрі

Зміни в царині українського декоративно-ужиткового мистецтва. Нові престижні напрямки в сучасному текстилі. Створення об'ємно-пластичних текстильних творів з волокна і тканини.

Використання творів декоративної пластики з тканини в художньому оформленні інтер'єрів.

10. Розроблення квіткової композиції (проєкту)

Особливості розроблення творчого проєкту тематичної композиції зі штучних квітів на задану тему або за власним задумом. Урахування специфіки використовуваних матеріалів та їх кольорової гами.

Практична робота. Створення тематичної декоративної композиції зі штучних квітів. Виконання ескізу (начерку). Обґрунтування вибору колористичного рішення. Підбір матеріалів, інструментів і пристроїв. Технологічна послідовність виконання робіт.

11. Створення об'ємно-пластичних текстильних творів з використанням волокна і тканини як вихідних матеріалів у поєднанні з матеріалами не текстильного походження

Послідовність виготовлення виробів, які композиційно поєднують площинні, напівоб'ємні і об'ємні форми. Поєднання техніки текстильної пластики з іншими видами декоративно-ужиткового мистецтва: різними видами аплікацій, вишивки, в'язання, гачкування, ткацтва тощо.

Практична робота. Складання плану виготовлення декоративного виробу за розробленим ескізом. Підготовка основи виробу. Виготовлення деталей виробу у техніці пластики з тканини. Способи приєднання деталей до основи. Кінцева обробка виробу.

12. Організація виставки творчих робіт

Види дефектів виробів з текстильної пластики та їх реставрація.

Практична робота. Підготовка виробів на виставку. Реставрація виробів з текстильної пластики.

Орієнтовний перелік виробів для виготовлення: квіти (маргаритки, клематис, айстри, ромашки, проліски, хризантеми, маки, гвоздика, шипшина, яблуневий цвіт, троянди, лілії, волошки, дзвіночки, глідюлуси), настінне панно, картини.

2.2. Методичні рекомендації щодо організації гурткових занять

Навчання за програмою гуртка «Квітчання» нами пропонується проводити таким чином. На вступному занятті потрібно ознайомити учнів із загальний огляд видів декоративно-ужиткового мистецтва. Ознайомлення учнів із декоративно-ужитковим мистецтвом може носити форму бесіди, дискусії, зустрічі. Так, наприклад, у бесіді про мистецтво декоративної пластики з тканини демонструються різноманітні тематичні альбоми з найкращими зразками виробів народних умільців.

Демонструючи дітям вироби слід наголосити на тому, що рукоділля було не розвагою, оскільки тяжкою жіночою працею були ткання, шиття, в'язання та оздоблення одягу, виготовлення прикрас. Люди самі вирощували льон та коноплю, обробляли їх, ткали полотно, з якого потім виготовляли одяг і потрібні в господарстві речі.

У процесі бесіди учням потрібно розповісти про знаряддя праці, матеріали тощо. Для уникнення монотонності в заняттях і підтримки постійного інтересу дітей до декоративно-ужиткового мистецтва практикуються різні типи уроків, де теоретичні заняття чергуються з практичними.

Значне місце посідають нестандартні уроки (урок-екскурсія, урок-диспут, урок-обґрунтування творчої роботи, урок-захист творчої роботи). Їх завдання – новизною структури, змісту і методів проведення створити в учнів інтерес до навчальної праці. Відомо, що все нестандартне викликає інтерес

фактом новизни чи відмінності від іншого, веде від монотонності звичної для учнів структури традиційного уроку до різноманіття переживань на неординарному занятті. Зміна емоційних станів підвищує працездатність. Отже, чергування традиційних уроків з відносно стійкою структурою з уроками нестандартними підвищує рівень розумової працездатності учнів, зокрема в запам'ятовуванні, осмисленні знань, умінь і навичок у частково змінених і нових умовах.

Заняття ручною художньою працею у певних педагогічних ситуаціях може сприяти формуванню навичок самостійної роботи. З цією метою практикуються урок-обґрунтування творчої роботи. До такого уроку готують дітей заздалегідь. Ознайомившись з теорією декоративно-ужиткового мистецтва і використовуючи знання, уміння та навички, набуті в процесі трудової діяльності на уроках обслуговуючої праці, учні повинні виконати самостійну творчу роботу. Це розкриває перспективи для розвитку розумової дії, гартує волю сферу особистості, надає можливість творити, сприяє виникненню нових задумів, конструкцій, планів відносно модернізації відомого. При створенні і виготовленні виробу виникає необхідність в опануванні нових прийомів, поглибленні знань, закріпленні вже набутих навичок. Під час такої діяльності поглиблюються пізнавальні процеси і виникає потреба в творчому втіленні власних ідей. У разі самостійної роботи учні стикаються з невідомими для них явищами, прийомами оздоблення виробів, сполучення кольорової гами. Ці чинники викликають необхідність включення в роботу мозку для того, щоб розкрити і опанувати невідоме. Виходячи з цього, можна стверджувати, що в процесі самостійної роботи під час заняття ручною художньою працею розвиток розумових здібностей проходить поступово. При цьому учні максимально використовують знання, вміння та навички які вже отримали в процесі трудового навчання. Тому, як показав досвід, необхідно створювати оптимальні умови для активної самостійної творчої роботи на уроках обслуговуючої праці.

Бажання виготовити оригінальний виріб створює умови активного потягу до знань, потребу впізнати якомога більше, тобто збуджує особистість до самостійного пошуку нового. Таким чином, учень працює з літературою, в музеї, на виставках, шукаючи невідоме, а потім, узагальнюючи почерпнуті знання втілює задум у життя. Самостійна робота вимагає складної розумової діяльності.

Загальновідомо, що ефективність творчої діяльності визначається певними вимогами:

- практична діяльність має бути пов'язана з конкретним, посильним для виконання завданням;
- вироби повинні мати ужиткове призначення;
- робота над ними має проходити в умовах сприятливих для самостійності.

При вивченні декоративно-ужиткового мистецтва серйозна увага приділяється підбору об'єктів праці.

Виховне значення виробів декоративно-ужиткового мистецтва полягає в тому, що вони оптимізують зв'язок людини з предметним середовищем, яке впливає на її характер, звички і смаки. Прагнення учнів до оволодіння техніками декоративно-ужиткового мистецтва повинно визначатися внутрішньою потребою кожного учня.

Особливої уваги потребує сам процес виконання учнями творчого завдання, адже відомо, що людина в процесі створення матеріальних цінностей творить саму себе. Заняття ручною художньою працею вимагають не фізичних зусиль учениці, а розумових здібностей, вміння абстрагуватися, а також показати наявність художньо-естетичного смаку. Справа в тому, що художньо-естетичний смак формується як компонент людської діяльності і свідомо розвивається в процесі творчої діяльності над виробами. Звичайно, рівень розвитку художньо-естетичного смаку і потяг до ручної художньої праці багато в чому залежать від педагогічного впливу на почуття, потреби, інтереси, смаки, ідеали з боку безпосередньої дії вчителів та батьків. Адже

дитина змалечку вчиться сприймати, розуміти, оцінювати вироби ужиткового декоративного мистецтва, які виготовила бабуся чи мама і згодом сама включається в художню діяльність, удосконалюючи свою майстерність на уроках обслуговуючої праці.

Заняття практичною діяльністю на уроках обслуговуючої праці сприяє не тільки вдосконаленню різноманітних діяльнісних здібностей особистості, а також формує комплекс соціальних якостей. Такими компонентами є формування відповідальності і дисциплінованості у праці, колективізму і взаємодопомоги, оскільки ручна художня праця має не тільки індивідуальний характер, а й колективний.

Створений самостійно досконалий виріб у свою чергу, викликаючи почуття гордості, стане на перешкоді недобрим помислам і вчинкам людини в праці та побуті, створюватиме інтерес до всіх проявів культури.

Для ефективної організації роботи гуртка «Квітчання» особливе значення належить **матеріально-технічному забезпеченню**. Практика свідчить, що на формування знань, умінь, навичок та творчих здібностей школярів впливають: методично грамотні організовані умови праці, доброзичлива атмосфера, використання різноманітних методів навчання та виховання.

Робоче місце – це обмежена зона навчальної майстерні, яка закріплена за окремим учнем, ланкою, або бригадою для використання одного завдання або операції [54]. На наш погляд, правильно організувати робоче місце – це значить забезпечити його основним обладнанням, комплектами інструментів, пристосувань та технічною документацією.

При організації і проведенні занять педагог має організувати як індивідуальні, так і колективні робочі місця залежить від матеріального-технічного забезпечення школи. При цьому робочі місця повинні відповідати певним вимогам: 1) застосування раціональних прийомів праці; 2) розподіл функції між учнями з урахування їх індивідуальних особистостей; 3) оптимальне використання обладнання. Крім того, керівник гуртка

повинен: 1) проводити періодичні огляди обладнання та їх поточний ремонт; 2) підготувати робочі місця до занять (забезпечити відповідним обладнанням, матеріалами, інструментами); 3) проводити контроль за якістю виготовлення школярами виробів; 4) забезпечити дотримання порядку та правил безпеки праці на робочих місцях.

На першому занятті керівник гуртка ознайомлює дітей з правилами безпечної праці, а на наступних заняттях – систематично повторює їх із учнями для кращого запам'ятовування. Перелік основних правил безпечної роботи рекомендується відобразити на стенді, який знаходиться в приміщенні на видному місці. Для надання першої допомоги в кабінеті обов'язково необхідно мати аптечку з необхідними медикаментами.

Перед початком кожного виду робіт керівник гуртка повинен проінструктувати учнів, показуючи правильні прийоми роботи, безпечно користування інструментами тощо. Для кращого володіння техніками й прийомами декоративної пластики з тканин важливу роль відіграє використання на заняттях наочного матеріалу: журналів, таблиць, кольорових ілюстрацій, відеофільмів, виробів гуртківців попередніх років тощо. Кращі учнівські вироби та композиції з них допоможуть краще уявити об'єкти праці, які вони будуть виготовляти на занятті.

Для виготовлення штучних квітів слід виготовити такі інструменти і пристрої, а також придбати різні матеріали (див. додаток А).

Інструменти для виготовлення штучних квітів:

1) *»бульки»* (а) – це кульки з підшипника різних діаметрів, насаджені на металеві стержні завдовжки 100 мм і завтовшки 5 мм. Цілком досить достатньо декілька «бульок» діаметром 2, 6, 10, 20, 30, 40 мм. Вони необхідні для надання деталям квітки опуклостей та заглиблень;

2) *ніж одножильний* (б) – використовується для нанесення на деталі тонких рисок. Його можна виготовити з металевого стержня, розклепавши один його кінець і загостривши різальну частину напилком і надфілем;

3) *ніж двожильний* (в) – це розплющений кінець стержня з канавкою, що роздвоює його на два леза. Застосовується для виконання випуклих прожилок на листочках і пелюстках;

4) *ніж трижильний* (г) – має три леза, якими наносяться паралельні поздовжні прожилки або риси;

5) *кільце чи півкільце* (д, е) – виготовляється зі стержня, кінець якого вигнається. Кільцем обробляють пелюстки троянд і роблять м'які канавки. Якщо з одного боку на його зовнішньому вигині прорізати жолобок (канавку), то вийде зручний двожильний ніж;

6) *шило* (є) – виготовляється зі стержня та використовується для проколювання отворів у вінчиках, нанесення на деталі тонких прожилок і рисочок; крім того, на ньому можна навивати спіральки;

7) *молоточок* (ж) – має форму конусної бульки та використовується для надання угнутостей і опуклостей видовженим пелюсткам або листочкам;

8) *праска* (з) – це насаджена на стержень металева пластина завтовшки 15-20 мм; її розмір складає 80х20 мм та має отвори різного діаметра (від 1 до 5 мм) на всій площині. Через отвори нагрітої пластини протягуються смужки тканини, які під дією температури скручуються у трубочки-рулики. Смужки бажано викроювати по косій нитці. За допомогою праски роблять пелюстки хризантеми голчастої, айстри, жоржини. Трубочка-рулик може служити також м'яким стеблом у бутоньєрці. Праска має дерев'яну ручку, однак нагрітою праскою зручніше працювати, якщо вона закріплена в лещатах;

9) *висічка* (і) – інструмент, який виготовляється із загартованої сталі, та має різальну частину у формі листочка, пелюстки або вінчика. За один раз нею висікається до десятка дрібних заготовок, наприклад, вінчики незабудки, фіалки, зірочки, маленькі листочки. Різальна частина має бути завжди добре загострена, щоб краї висічених деталей не кошлатилися. Висікати деталі треба на невеликому дерев'яному стовпчику, заввишки з 10 см або на твердій гумі.

Стержні всіх інструментів (крім висічки) можуть бути змінними і вставлятися в одну ручку (к), в якій просвердлений отвір діаметром 6 мм з торцевого боку. Змінні стержні вставляють у ручку і збоку затискають гвинтом. При потребі кожен стержень з інструментом можна закріпити в окремій ручці.

Крім спеціальних інструментів для відрізання дротиків використовуються *кусачки* (л), для згинання і закріплення дротиків – *плоскогубці* (н), для відрізання тканих матеріалів – *ножиці* (м), які мають бути загостреними і застосовуватися лише за цільовим призначенням. *Пінцетом* (п) зручно користуватися під час фарбування деталей квітки або для виконання зборочок (маленьких складочок) на пелюстках і листочках. Нагрітим пінцетом роблять «завитки», «пружинки».

Для обробки деталей квітки також використовують:

1) *подушечку з пористої гуми* (р) завтовшки 5-10 мм, розміром 150х150 мм – для формування випуклостей та нанесення рисок, жилок на деталях тощо;

2) *подушечку з поролону* (с) завтовшки 15-20 мм, розміром 150х150 мм – для надання пелюсткам і вінчикам конусної форми зі складочками;

3) *подушечку з піском* (т) – для надання опуклої форми деталям. Целофановий мішечок розміром 150х150 мм наповнюють піском на одну третину і заклеюють. Подушечки обшивають бавовняними наволочками світлого кольору;

4) *нитки* різної фактури (муліне, шовк, катушкові, ірис, капронові тощо) – для виготовлення тичинок, для обвивання стебел, для скріплення деталей квітки;

5) *пензлики* різного розміру – для підфарбовування деталей квітки або вже готового виробу;

6) *марлю* розміром 100х100 мм – для обробки пелюсток ірису та квадратики салфеток з марлі розміром 50х50 мм – для підсушування деталей квітки після фарбування;

7) *гумові рукавички* – для роботи з фарбами;

8) *різні види крупів (манна, гречана та ін.)* – для оформлення серцевин, тичинок, маточок. Крупи добре фарбуються в різні кольори. У посудину кладуть одну столову ложку розведеної фарби, насипають дві столові ложки крупи і швидко перемішують. Крупа вбирає у себе вологу і профарбується. Потім її розкладають на папері для просушування. Висихаючи, вона збивається в грудочки, які на горизонтальній твердій поверхні слід подрібнити, розкачавши пляшкою або качалкою, та просіяти, відділяючи крупу від пилу, який можна використати для виготовлення тичинок.

Основні матеріали, що використовують для виготовлення квітів:

1) *тканина* різної фактури, залежно від різновиду квітки. Наприклад, для жоржин придатні ситець, поплін, шовк; для волошок – шовк, крепдешин, маркизет, майя, шифон; для гвоздик – шовк, поплін, батист; для лілей – атлас, сатин, ситець; для фіалок – оксамит, панбархат, велюр тощо;

2) *вата* – для формування серцевин і розеток;

3) *поролон, гудзики, картон* – для серцевин деяких квітів. Крім того, картон потрібен для виготовлення викрійок-шаблонів;

4) *пінопласт* – використовується для виготовлення бутончиків і тичинок. Кусочки пінопласту потерти на крупній терці, надаючи їм круглої форми, і варити у воді 1,5 – 2 год на малому вогні, доки горошини пінопласту не вирівнюються;

5) *лак* – для формування головок тичинок;

6) *дріт* – для виготовлення тичинок і стебел. Використовують дріт різного діаметра з м'якого кольорового металу (здебільшого міді). Для тичинок використовують дріт товщиною від 0,2 мм, а для стебел, наприклад соняшника, товщиною 20 мм, можна використати дріт діаметром 0,5 – 1,0 мм, скрутивши окремі дротинки у джгут. Можна використовувати дріт зі старих трансформаторів, багатожильних кабелів, електрошнурів тощо. Дріт потрібно обмотувати нитками залежно від їх діаметра та призначення. Наприклад, тоненький дротик для тичинок обмотувати катушковими

нитками № 40 не варто, бо тичинка вийде грубою. Найкраще користуватися шовковими або капроновими нитками № 80. Для обмотування беруть дротик, не довший ніж 150 мм. Кінчик обмотують кількома витками на одному місці і закріплюють клеєм, внаслідок чого утворюється вузлик. Тримаючи дротик за цей вузлик, прокручують його, подаючи з другої руки нитку. Витки на дротику періодично зсовують, щоб вони щільно прилягали один до одного. Кінчик смужки приклеюють під розетку квітки або під уже виготовлену серцевину, змащують клеєм внутрішній бік смужки і, прокручуючи стеблину, гвинтоподібно обклеюють її смужкою.

2.3. Технологічні особливості оранжування квіткових букетів і композицій

1. Елементи композиції

Найбільш поширеними формами квіткового аранжування є створення букетів і вільних композицій. При їхньому створенні на основі теорії формування оранжування квітів слід враховувати образотворчі елементи композиції: лінії, форму, пропорції, масштаб, поєднання кольорів тощо.

Лінії – основний елемент композиції будь-якого оранжування, основні з них – горизонтальна (рис. 2.1, а), вертикальна (рис. 2.1, б) і діагональні (рис. 2.1, в). Проте найбільш виразними вважають криву і хвилясту лінії (рис. 2.1, г). Основними елементами цих композицій є три лінії, яким приписують символічні значення (рис. 2.2, а).

Перша лінія («син») символізує небо, а дві інші лінії ніби підпорядковуються їй. За величиною гілка чи стебло з квітами «син» найбільша і найдекоративніша. Її довжина залежить від величини композиції, діаметра і висоти вази. Для невеликої композиції довжина «син» дорівнює сумі діаметра і висоти вази ($d+h$), для середньої – півтора діаметра вази плюс її висота ($1,5d+h$) і для великої – два діаметра плюс дві висоти вази ($2d+2h$).

Друга лінія («сое») символізує людину і дорівнює $\frac{3}{4}$ «син». Третя («хікас», що означає земля) – найкоротша лінія, дорівнює $\frac{3}{4}$ «сое».

Ці три лінії завжди утворюють основу композиції, а додані для сюжету інші допоміжні елементи (гілки і квітки) повинні бути коротші за основні і лише підкреслювати їхню красу і вишуканість. Незалежно від форми, величини і діаметра вази, вимірювання довжини гілок ведеться від її верхнього краю. Існує багато різновидів ікебани, але основа базується на двох формах: похила і прямостояча.

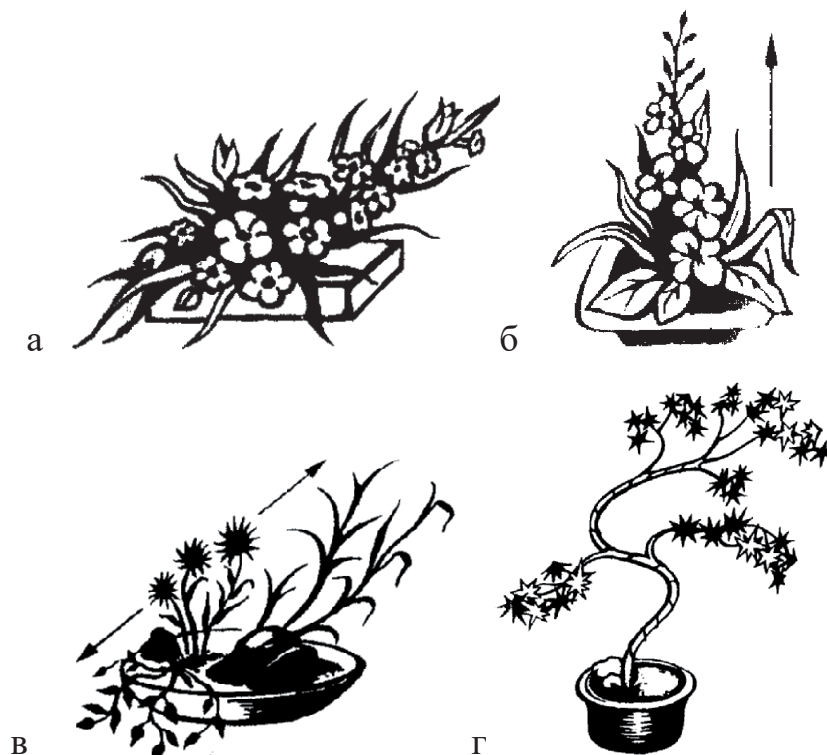


Рис. 2.1. Основні лінії композиції:
а) горизонтальна; б) вертикальна; в) діагональна; г) зігнута.

Прямостоячу (рис. 2.2, б) будують наступним чином: гілку встановлюють у вазі з нахилом 15° вліво від себе. Гілку «сое» також нахиляють вліво, але з нахилом на себе і встановлюють під кутом 45° , а «хікас» – вправо з нахилом на себе і фіксують під кутом 45° .

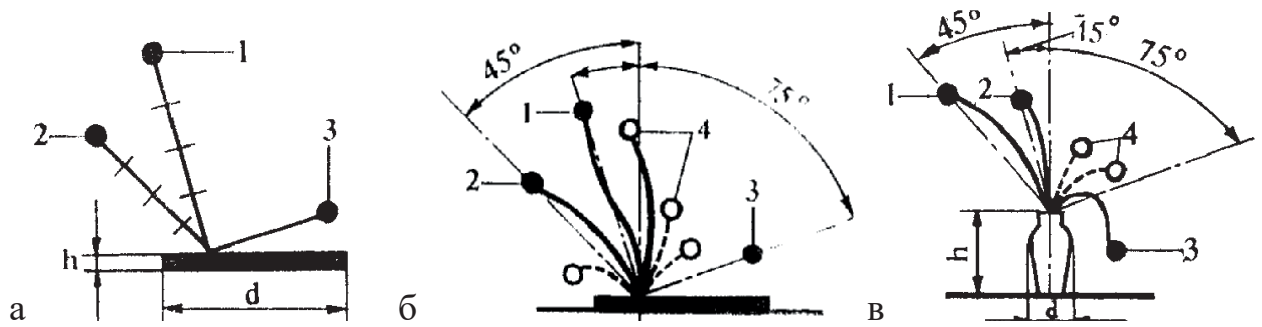


Рис. 2.2. Визначення основних елементів композиції:

а – визначення довжини елементів; б – визначення кута нахилу у прямостоячій формі; в – визначення кута нахилу елементів у похилій формі;
1 – гілка «син»; 2 – гілка «сое»; 3 – гілка «хікас»; 4 – допоміжні елементи

Похила форма (рис. 2.2, в) відрізняється від прямостоячої розміщенням гілки «син». Її встановлюють спереду з лівого боку з нахилом 45° , «сое» з лівого боку, але під кутом 15° , а «хікас» – з правого під кутом 75° .

Асортимент доповнювальних елементів дуже різноманітний. Це можуть бути листя різноманітних кімнатних рослин: аспарагуса, сансевієрії, папоротників, аспідистра, монстери, плюща, пепероми, сеткреази, аукуби, бегонії, гиппеаструма, кринума, хлорофітума тощо. Можна використовувати гілки сосни, магонії, барбарису, бузини червонолистої, акації, дуба, бересклета, берези, гілки з ягодами горобини, барбарису, сніжнягідника, бояришника, калини, кизильника, шипшини, дуба з жолудями і сосни з шишками, розквітлі паростки айви, ірги, спіреї, мигдалю, декоративних яблунь, вишні, сливи, а також вербові гілки, що розпустилися в кімнаті, бояришника, висушені колоски злаків і трав, волоть очерету, папоротника, лишайника, рогази, красиво вигнуті корені різноманітних рослин.

Форма оранжування квітів головним чином залежить від призначення. Відповідно підбирають кількість квіток чи суцвіть, їх форму, величину квітконіжки, гамму кольорів тощо.

Пропорція – гармонійне поєднання окремих частин композиції з квітів за висотою, шириною, і довжиною.

Для правильного пропорційного створення як букетів так і вільних композицій використовують «золотий переріз», тобто поділ лінії на дві нерівні частини, при якому менша частина так відноситься до більшої, як більша до цілого. Математичне вираження має вигляд $A:B = B:C$, де C – ціле, A – більша частина, B – менша. В цифровому вигляді це можна представити так $2:3 = 3:5$; $3:5 = 5:8$; $5:8 = 8:13$. На практиці оранжування квітів найчастіше всього застосовують співвідношення $3:5 = 5:8$, тобто на вазу для квітів відводиться три частини, на квітки, що виступають над нею – п'ять, висота всієї композиції становить вісім частин.

Розміри окремих частин можуть мати невелике відхилення в той чи інший бік, але для вдалого оранжування їх необхідно дотримуватися.

Колір квітів – це перше, на що звертають увагу в будь-якому оранжуванні. Квіти бувають різних кольорів: червоного, жовтого, оранжевого, синього, фіолетового, голубого, білого з різними відтінками. Дає досить хороші результати і зазвичай не викликає труднощів в створенні композиції використанням квітів одного і того ж кольору різних відтінків (наприклад, від світло- до темнотінистих) чи поєднання квітів подібних кольорів (жовтих, рожевих). До створення складних композицій необхідно підходити дуже обережно, оскільки доводиться мати справу з квітами різних сортів і кольорів, а значить, з трьома і більше кольорами.

Розрізняють хроматичні та ахроматичні кольори. *Хроматичні кольори* для зручності розташовують у коло кольорів. З них три є основними (червоний, жовтий і синій), інші (фіолетовий, оранжевий і зелений) – допоміжні. Для красивого поєднання необхідно брати два протилежних кольори, які розміщені в колі кольорів один навпроти іншого (червоний і зелений, фіолетовий і жовтий тощо), а при поєднанні трьох кольорів – на однаковій відстані один від другого (червоний – синій – жовтий). За емоційним впливом на людське око кольори сприймаються неоднаково. Червоний, оранжевий і жовтий кольори – теплі чи активні; збудливої дії. Синій, зелений, фіолетовий – холодні, чи пасивні; заспокоїливої дії.

Білий, чорний і всі відтінки сірого – *ахроматичні кольори*. З їх допомогою знижують насиченість тону, тобто відсвітлюють або затемнюють його. Тому світлі відтінки використовуються як головні, особливо білий, оскільки він не створює дисгармонії з квітами іншого кольору, тобто квіти світлого кольору розміщують над чи перед темними.

Сумісність рослин – один з найважливіших чинників, який необхідно враховувати при складанні композиції. При розробленні композиції можна застосовувати поєднання рослин, які створюють перехід від одного тону до іншого (світло-жовтий, жовтий, жовто-оранжевий, червоний, пурпуровий). У центрі деяких рослин розміщені чорні, жовті й інші плями, тому слід пам'ятати, що в повному розквіті вони дають ефективний акцент, однак можуть вносити і непотрібний контраст. Зелений колір різних відтінків – від темного до світлого – зазвичай використовують для фону, на якому добре виглядають квіти будь-яких кольорів.

2. Складання букетів

Букет – це певним чином скомпонована група зрізаних квітів, яка буде знаходитися в руках або приколюватися до одягу. Функціонально букети поділяють на бутоньєрки, для нареченої, подарункові, ювілейні, траурні.

Бутоньєрка – мініатюрний односторонній букетик діаметром 4 – 7 см, який прикріплюють до плаття чи волосся. Виготовляють бутоньєрки з кількох дрібних квітів – конвалії, духмяного горошку, мініатюрних троянд, фіалок, примул, маргариток, пролісків, гвоздик та ін., або з одного-двох великих – гвоздики, троянди, орхідеї. Щоб підкреслити красу квітки і створити фон, бутоньєрки доповнюють зеленню різних відтінків – дрібні листки папороті, гіпсофіли, спаржі, аквілегії, адіантума, нефролепіса тощо. Стебла окремих квітів зв'язують між собою нитками відповідного кольору або м'яким дротом, декорують зеленню і прикріплюють шпильками.

Букет для нареченої виготовляють здебільшого овальної форми, діаметр не повинен перевищувати 20 – 25 см. Однак, якщо висота букета більша ніж 30 см, то його виготовляють однобічним, щоб зручно було нести

на напівзігнутій руці. Особливо важливо, щоб букет був зручним при використанні, тобто легким, компактним і головне – не розсипався.

До білосніжного плаття нареченої підходять білі, блідо-рожеві або рожеві троянди, гвоздики, гербери, ірис, конвалії, айстри, фрезії в поєднанні з зеленню. Для цього можна використовувати не лише вишукані гілки спаржі, адіантума, а й більш масивні листки кімнатних рослин – маранта, корділіна, драцени, монстери, хлорофітума тощо. Зібраний букет міцно зв'язують і прикрашають білою або в тон плаття стрічкою з тюлі чи капрону.

Подарунковий букет за висотою не повинен перевищувати 30 – 35 см, тобто має бути середніх розмірів і складатися з трьох-п'яти основних квіток. Асортимент залежить від пори року та призначення: дівчатам дарують букети з квітів світлих кольорів одного і того ж виду; дітям – неяскаві букети з польових квітів, айстр, ромашок, незабудок; дорослим – з нарядних квітів: троянд, тюльпанів, лілій тощо.

Ювілейний букет готують до свят і знаменних дат. Він може бути як овальним, так і одностороннім, але обов'язково пишним, складного видового складу, який створений з найбільш цінних і красивих квітів. Розміри його здебільшого коливаються від 40 до 60 см.

3. Складання вільних композицій

Вільні квіткові композиції створюють для оформлення інтер'єрів громадських будівель, жилих приміщень і залежно від призначення поділяються:

1) *міні-композиції* добре дивляться на туалетному столику в спальні, дитячій кімнаті, на письмовому столі. Підбирають невеликі за величиною, слабо або зовсім не пахучі квіти – тюльпани, конвалії, гвоздики та ін.

2) *низькі композиції* найчастіше використовують для прикрашення столу. На обідньому столі квіти розміщують в низьких або плоских вазах (можна використовувати салатницю із сервізу або цукерницю), щоб вони не заважали спілкуванню. Висота композиції з щільно вкладеними квітами не повинна бути більшою ніж 10 – 15 см. Більш висока композиція повинна

бути ажурною, але не вище ніж 25 см. Квіти підходять різні – троянди, гвоздики, тюльпани, фрезії, георгіни, хризантеми, орхідеї, польові квіти, крім дуже великих і сильно-пахучих. Складаючи композицію для столу потрібно враховувати колір скатертини: на темній – краще виглядають рожеві, білі, кремові квіти; на світлій – червоні, сині, фіолетові; на різнокольоровій – однотонні, і навпаки.

3) *високими композиціями* оформляють вітальні, прихожі, виставкові зали, використовуючи як низькі, так і високі вази. Тут дуже важливо правильно вибрати місце для композиції, щоб фон підкреслював красу рослин. Наприклад, всі квіти світлих тонів і більшість сухих квітів губляться на світлому фоні, але дуже ефектні на фоні темних меблів. Залежно від місця розміщення композиції виконують об'ємними, тобто їх можна оглядати зі всіх сторін або односторонніми. Слід пам'ятати, що такі квіти, як тюльпани, нарциси, троянди, можуть бути обернені до глядача будь-яким боком крім заднього. У плоских вазах поряд із горизонтальним розміщенням рослин створюють об'ємні композиції. Тоді квітковий матеріал розміщують вертикально, при цьому найбільші квіти знаходяться в нижній частині композиції, а дрібні і бутони – у верхній. Тут особливу увагу слід звернути на стебла, оскільки в деяких рослин вони мають красиві, плавно вигнуті лінії, що і потрібно використовувати в роботі, стараючись не закривати їх іншими квітами або гілками.

4) *новорічні композиції*, що замінюють ялинку, дуже зручні в малогабаритних квартирах. Обов'язковим компонентом в них є гілки сосни, ялинки та їх шишки. Можуть бути використані квіти – одна велика хризантема, декілька тюльпанів або гвоздик, а також гілки з плодами, свічки, ялинкові іграшки, блискучі нитки тощо.

5) *композиції з сухих або штучних квітів* незамінні в зимовий період, коли мало живих квітів. Для таких композицій використовують квіти з групи сухо квітів – засушені колоски злаків, листки та гілки оранжерейних рослин,

декоративні плоди дерев і кущів. Виготовляють композиції для розміщення на столі, тумбочці та стінах.

б) *композиції в кошиках і вінки* оформляють для урочистих покладень до пам'ятників. Корзини готують також для оформлення інтер'єру зали, де проходять урочисті засідання, ювілеї, весілля. Розміри і форма корзин залежить від рослин, які використовують: для важких і великих квітів (гладіолусів, георгін, троянд, лілій тощо) підбирають видовжені корзини, а для невеликих (айстр, невеликих георгін, троянд тощо) – невеликі корзини овальної форми.

Вінки плетуть з гілок хвойних і вічнозелених листяних порід дерев, кущів, прикрашаючи їх квітами та стрічками. Квіти розміщують не по всьому периметру, а на певній ділянці (зверху, знизу або по центру), яку потрібно виокремити. Стрічки прикріплюють так, щоб вони не закривали квіти, а доповнювали вінок і надавали йому завершеного вигляду.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукової літератури дозволив з'ясувати, що декоративно-ужиткове мистецтво – це вид творчої діяльності, спрямований створення або прикрашання побутових виробів чи елементів інтер'єру, котрі призначені як для естетичного задоволення, так і практичного застосування. Декоративно-ужиткове мистецтво має значний естетико-виховний потенціал завдяки матеріалу, формі, декору та гармонійному підбору кольорів. У процесі навчання дітей різним видам ДУМ необхідно, щоб пізнавальний та емоційний аспекти сприйняття мистецтва знаходили відображення у творчій діяльності дітей, а виконання ними практичних завдань розвивало потребу звернення до цього мистецтва, його глибшого сприйняття з естетичного погляду.

Заняття декоративно-ужитковою творчістю розвивають в учнів вміння бачити й активно утверджувати прекрасне у людських відносинах, праці, природі, здатність відчувати та розуміти естетичні засади декоративно-ужиткове мистецтва, усвідомлювати єдність функціонального та естетичного значення речей. Саме тому необхідно приділити особливу увагу впровадженню різних видів декоративно-ужиткове мистецтва в освітній процес школи.

2. Засвоєння дітьми ДУМ має здійснюватися в теоретичному аспекті – від вивчення найбільш загальних категорій, закономірностей, принципів ДУМ до пізнання більш часткових понять, форм і способів відображення світу художньо-практичними засобами. Відтак художньо-трудова діяльність передбачає проходження учнем шляху від розвитку простих умінь, навичок, прийомів роботи з природними або штучними матеріалами та інтерпретації традиційних мотивів, орнаментів до більш складних методів перетворення форм, змісту і образів ДУМ.

3. Встановлено, що квітчання є традиційним обрядовим атрибутом українців, який полягає у прикрашанні квітами і травами сакральних споруд, будинків, воріт, наряджання у вінки дівчат та багато інших ритуальних

дійств, пов'язаних із застосуванням рослин. Нами проведений аналіз літературних джерел про мистецтво квітчання, його принципи, форми, символіку, обрядове призначення тощо. Найбільш цінними, на наш погляд, є дослідження Марії Федущак «Прикрашання квітами – квітчання: погляд на окреме явище культури» і «Квітчання під небозводом України», а також Ярини Пузиренко «Декоративна флористика: мистецтво квіткового дизайну».

4. На особливу увагу заслуговують шкільні гуртки художньо-прикладної творчості, які стають своєрідними осередками відродження народного ДУМ краю. Такі самодіяльні творчі колективи школярів здебільшого орієнтуються на такі напрями: 1) світоглядний або художньо-розвивальний (вивчення історії ДУМ, заняття краєзнавством, етнографією, народознавством); 2) художньо-спеціальний (вивчення основ рисунку, живопису, композиції, кольорознавства, орнаментики, технологій обробки природних матеріалів); 3) художньо-трудова (навчання за спеціалізаціями: художня обробка деревини, кераміка, вишивка, плетіння тощо).

За останні роки в системі освіти проведена значна робота з відродження декоративно-ужиткового мистецтва на уроках трудового навчання та в позакласній роботі. Нами розроблена програма гуртка «Штучні квіти», яка дає змогу розширити та поглибити вивчення текстильної пластики як одного з видів декоративно-ужиткового мистецтва. Програма має обсяг 70 годин (по 2 години впродовж 35 тижнів) і розрахована на учнів середнього шкільного віку (7 – 9 класи).

5. На формування знань, умінь, навичок та творчих здібностей школярів впливають: методично грамотні організовані умови праці, доброзичлива атмосфера, використання різноманітних методів навчання та виховання. Для кращого оволодіння техніками і прийомами декоративної пластики з тканин слід значну увагу приділити використанню засобів, інструментів і матеріалів. До найбільш поширених інструментів належать: бульки, ножі, ножиці, кусачки, подушечки з піском, пензлі, шило, пінцет

тощо. Для роботи використовують барвники, дріт, клей, манку, вату, а також потрібні красиві тканини різноманітної фактури – від шифону та шовку до оксамиту та парчі, які перед обробкою необхідно вирізати, накрохмалити, просушити, пропрасувати, підфарбувати.

6. Важливу роль відіграє відбір об'єктів праці. При цьому потрібно врахувати дидактичні, виховні, технологічні, художньо-естетичні, психофізіологічні, економічні чинники. У додатках нами запропонований методичний посібник із технології виготовлення найбільш поширених штучних квітів у техніці текстильної пластики. Використання цього посібника сприятиме кращому процесу засвоєння учнями мистецтва декоративної пластики з використанням текстильних матеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

9. Абульханова-Славська К.А. Про суб'єкт психічної діяльності. Харків: Основи, 2013. 296 с.
10. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.
11. Божович Л.І. Особистість та її формування у дитячому віці. Київ: Вища школа, 1984. 452 с.
12. Борев Ю.Б. Естетика. Київ: Політвидат України, 1989. 506 с.
13. Вишневецький О., Кобрій О., Чепіль М. Теоретичні основи педагогіки. Дрогобич: Відродження, 1997. 140 с.
14. Від ремесла до творчості: збірник / Упоряд. Ю.Г. Легенький. Київ: Час, 1990. 152 с.
15. Воллебен П. Таємниче життя дерев : якою мовою спілкуються і чим подібні до людей / перекл. з нім. Ю.Микитюк. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 221 с.
16. Выготський Л.С. Історія розвитку вищих психічних функцій. Збір. творів в 3 т. Київ: Вища школа, 1985. : Т. 3. С. 6 – 328.
17. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1995. 237 с.
18. Герус Л. Українська народна іграшка. Львів: Афіша, 2004. 262 с.
19. Гнатюк М. В. Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво (основи образотворчої грамоти) : навч.-метод. посіб. Ч. 1. Івано-Франківськ : Ярина, 2016. 196 с.
20. Гнудель Я.Б. Виховна робота в сучасних умовах: теорія і методика. Тернопіль, 1998. 262 с.
21. Гриньова М.В., Шульга І.А. Традиції квітчання на Полтавщині. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*. 2013. Vol. 3. С. 63 – 67.
22. Декоративно-ужиткове мистецтво: Словник. В 2-х т. / Запаско Я.П., Голод І.В., Білик В.І. та ін. Львів: Афіша, 2000. 764 с.

23. Декоративно-ужиткове та образотворче мистецтво: історія, теорія, практика. Львів: Світ, 1992. 107 с.
24. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
25. Дідро Д. Твори: в 2-х т. / перекл. с франц. Київ: Думка, 1986. Т. 1. 592 с.
26. Естетичне виховання: Довідник / Кол. авт.: В.І. Мазепа та ін. Київ: Вид-во політ. літ-ри України. 1988. – 214 с.
27. Жоголь Л.Є. Декоративне мистецтво в інтер'єрі житла. Київ: Будівельник, 1973. 112 с.
28. Жук А.К. Сучасні українські художні тканини. Київ: Наукова думка, 1985. 120 с.
29. Запаско Я.П. Основи науково-дослідницької роботи студентів: конспект лекцій. Львів: ЛПІДМ. 1992. 87 с.
30. Золотницький М.Ф. Квіти в легендах і переказах. URL: <https://www.rulit.me/books/kviti-v-legendah-i-perekazah-read-227628-1.html>
31. Кайл Р. Розвиток дитини. Суми: Євроснак, 2012. 640 с.
32. Кант І. Твори: в 6-ти т. / під. ред. В.Ф. Асмуса. А.В. Гулиги, Т.І. Ойзермана. Київ: Думка, 1986. Т. 6. 743 с.
33. Коменський Я.А., Локк Дж., Руссо Ж.-Ж., Песталоцці І.Г. Педагогічна спадщина. Київ: Педагогіка, 1989. 416 с.
34. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ: Рад. школа, 1989. 608 с.
35. Кравич Д. П. Українське мистецтво : навч. посіб. У 3-х ч. / Д. П. Кравич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. Львів: Світ. Ч. І. 2003. 256 с.; Ч.2. 2004. 268 с.; Ч. 3. 2005. 268 с.
36. Кузнецова Л.С. Квіти, квіти, квіти... Об'ємна тканепластика. Київ: Техніка, 2018. 56 с.

- 37.Лебедева Е.В. Черных Р.М. Мистецтво художника-оформлювача: практичні поради самодіяльному художнику. Київ: Мистецтво, 1981. 343 с.
- 38.Левчук Л.Т. Психоаналіз і художня творчість. Київ: Вища школа, 1980. 160 с.
- 39.Леонтьєв А.Н. Діяльність. Свідомість. Особистість. Харків: Основи, 2015. 309 с.
- 40.Липа Ю. Ліки під ногами. Київ: Центр навч. літ-ри, 2020. 112 с.
- 41.Лисина М.І. Проблеми загальної, вікової та педагогічної психології. Київ: Вища школа, 1998. 450 с.
- 42.Луцан Н. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навч.-метод. посіб. / Н. Луцан. Одеса : ПНЦ АПН України; СВД Черкасов, 2007. 87 с.
- 43.Мазепа В.І. Художня творчість як пізнання. Київ: Наукова думка, 1974. 212 с.
- 44.Мединцев В. Квіти з матерії. Київ: Мистецтво, 1977. 143 с.
- 45.Мельник В.М. Мистецтво витинанки та аплікації: навч. посіб. Тернопіль : Навч. книга «Богдан», 2006. 256 с.
- 46.Мензатюк З. Український квітник: наук.-популярна проза для дітей серед. та ст. шк. віку / літ. ред. І. Андрусак; передм. І. Білаш. 2-е вид. Київ: Грані-Т, 2011. 63 с.
- 47.Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення) : навч. посіб. Київ: Каравела, 2001. 304 с.
- 48.Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва / відп. ред. Я.П. Запаско. Львів, 1969. 154 с.
- 49.Народні художні промисли України: зб. наук. праць. / відпов. ред. Ю.Г. Гошко Київ: Наукова думка, 1979. 96 с.
- 50.Нельговський Ю.П., Степовик Д.В., Членова Л.Г. Українське мистецтво. Київ: Рад. школа, 1976. 136 с.

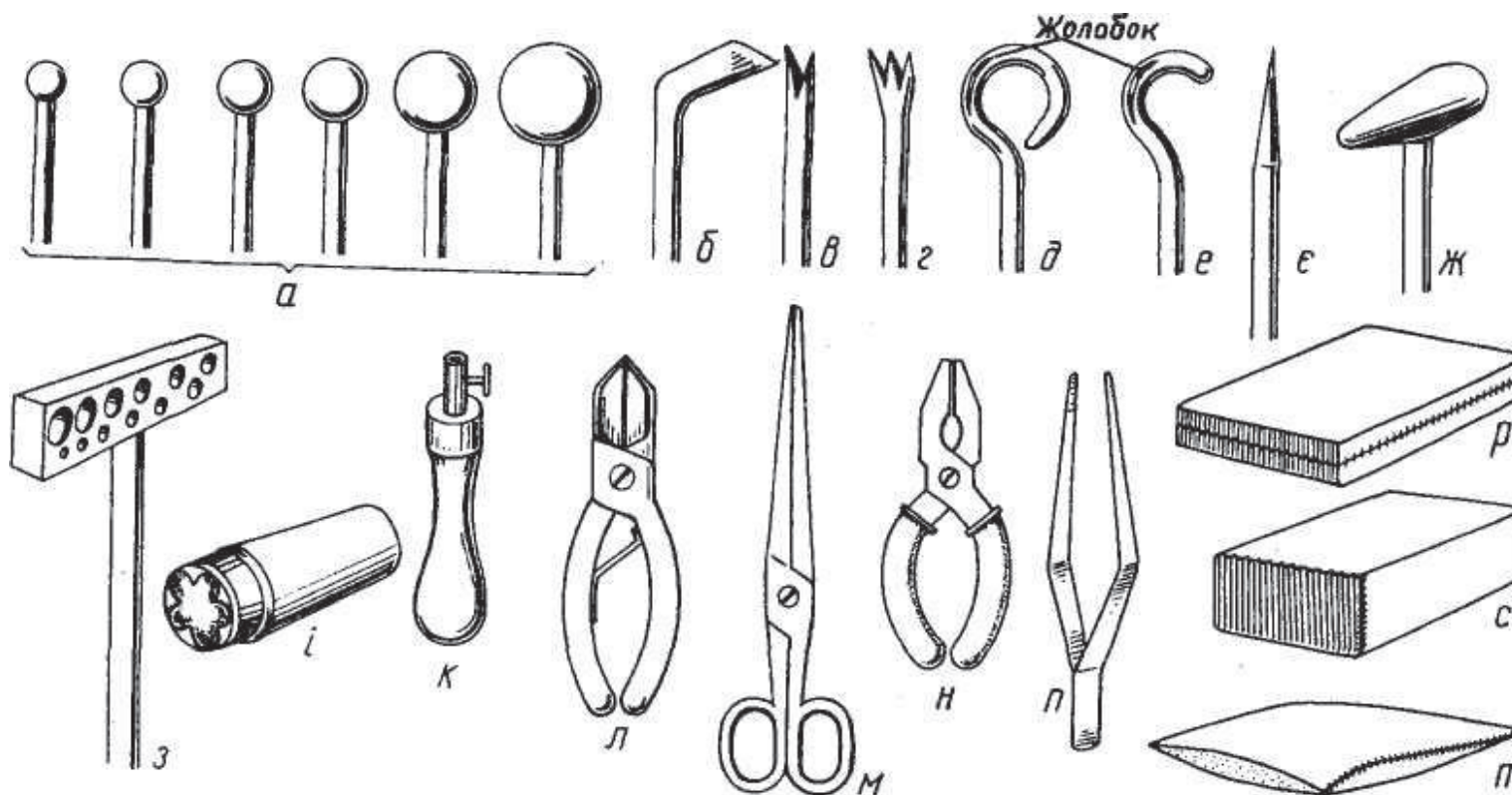
- 51.Обухова Л. Ф. Дитяча психологія: теорії, факти, проблеми. Київ: Світ науки, 1995. 184 с.
- 52.Орієнтовний зміст виховання в національній школі: метод. реком. / кол. авт. за заг.ред. Є.І. Коваленко. Київ: Пед. думка, 2016. 236 с.
- 53.Осадча-Яната Н. Українські народні назви рослин: (зібрав автор на Україні в роках 1927 – 1939). Нью-Йорк: Українська вільна АН у США, 1973. 173 с.
- 54.Прикрась свій дім / Л.П. Гура, Л.Є. Жоголь, Н.М. Ісупова та ін. 2-ге вид. Київ: Техніка, 1990. 303 с.
- 55.Пузиренко Я.В. Декоративна флористика : навч. посіб. Київ: Кондор, 2016. 231 с.
- 56.Репіленко Л. Виготовлення штучних квітів: варіативна частина програми з обслуговуючої праці. 5-9 класи. Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 144 с.
- 57.Рудницька О. П. Українське мистецтво у полікультурному просторі : навч. посіб. Київ : Екс Об, 2000. 208 с.
- 58.Свид С.П., Проців В.І. Художні техніки. Київ: Рад. школа. 1977. 78 с.
- 59.Система естетичного виховання школярів / Б.Т. Лихачов, Є.В. Квятковський, А.І. Буров та ін.; под ред. С.О. Герасимова. Київ: Рад. школа, 1983. 264 с.
- 60.Українська культура: історія і сучасність : навч. посіб. / за ред. С.О. Черепанової. Львів : Світ, 1994. 452 с.
- 61.Українське народознавство / за ред. С.П. Павлюка, Г.Й. Горинь, Р.Ф. Кирчіва. Львів: Фенікс, 1994. 608 с.
- 62.Федущак М. Прикрашання квітами – квітчання: Погляд на окреме явище культури / переднє слово О. Нестер. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004. 60 с.
- 63.Федущак М.Квітчання під небозводом України. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2011. 285 с.

- 64.Хорунжий В.І. Практикум в навчальних майстернях із методикою трудового навчання. Тернопіль: Астон, 2021. 220 с.
- 65.Шиллер Ф. Листи про естетичне виховання людини. URL: http://www.bim-bad.ua/docs/schiller_aesthetic_education.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

ІНСТРУМЕНТИ ТА ПРИСТОСУВАННЯ



МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК З ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ШТУЧНИХ КВІТІВ

1. ПІДГОТОВЧІ РОБОТИ

Апреткування тканини. Усю тканину потрібно обробити картопляним крохмалем або желатином. *Рецепт клейстеру з картопляного крохмалю:* одну столову ложку (з верхом) крохмалю розчинити в половині склянки холодної води, влити в одну склянку окропу, весь час помішуючи, і додати одну чайну ложку цукру. Коли клейстер стане теплим, процідити його через марлю. Ним добре обробляти бавовняні та льняні тканини. *Рецепт клейстеру з желатину:* одну столову ложку (без верху) столового желатину всипати в півсклянки холодної води. Через годину, після того, як він набухне, вилити в одну склянку окропу і помішувати до повного розчинення.

Обробляти тканини треба на горизонтальній поверхні, краще на підносі або великому блюді. Розстелити клапоть, щіткою або пензлем нанести теплий розчин (посуд, у якому він знаходиться, тримати в каструлі з теплою водою), зверху розстелити другий клапоть і теж нанести розчин і т. ін. Після того, як складені таким чином клапті добре просякнуть розчином, їх розвішують для сушіння на нитки білого кольору або на волосінь, прикріплюючи кожен клапоть за кінчик прищіпкою, але так, щоб вони не склеювались між собою. Нитки теж прожелатиняться і їх можна буде потім використати для виготовлення тичинок.

Бархатисті тканини треба желатинити або крохмалити тільки з виворотного боку у вертикальному положенні, щоб желатин стікав по вивороту, не просочуючись на ворсову частину, і негайно розвішувати для просушування. Тканини, пофарбовані напередодні, краще апретувати кожен окремо і негайно розвішувати, уникаючи таким чином линяння фарби на суміжні клапті. Коли желатин висохне, він захистить тканину від линяння.

Апретовані клапті зберігають згорнутими в трубку. Не рекомендується складати їх удвоє чи вчетверо, бо на згинах утворюються різкі переломи, які не зникають під час обробки і заважатимуть розкроюванню.

Для склеювання деталей треба користуватися клеями ПВА, ПВА-М, БИФ-1. Вони не залишають слідів на тканині, швидко висихають і досить міцні. Для зручності такий клей наливають у капронову маслянку для змащування швейних машин.

Клей можна також приготувати за такими рецептами:

1. Залити однією склянкою води 5 г столярного клею і кип'ятити його до повного розчинення на малому вогні. Половину розчину відлити і остудити. Дві повні ложки борошна всипати в охолоджену частину клею, повністю розмішати грудочки борошна і поступово вливати його у клей, що кипить, весь час помішуючи. Через 2 – 3 хвилини клей загусне, тоді зняти його з вогню і остудити.

2. До 100 г прісного сиру додати три столові ложки нашатирного спирту, добре розмішати і залишити на декілька годин.

3. До набухлого желатину (1 столова ложка на півсклянки холодної води) додати одну чайну ложку цукру та дві столові ложки борошна або крохмалю та, помішуючи, довести до кипіння. При роботі цей клей має бути теплим, тому посуд із ним слід тримати в теплій воді.

Фарбування тканини. Для виготовлення квітів використовують одноколірні тканини, а також різноколірні та з візерунками. Ефектно виглядає на сукні, блузі бутоньєрка, яка виконана з основної тканини або тканини-компаньйона, наприклад, тигрова лілея – на сукні коричневого або жовтого кольору.

Тканини можна фарбувати до апретування в будь-який колір. Однак слід пам'ятати, що барвники, які випускає промисловість (анілінові, хімічні тощо), треба використовувати згідно з інструкцією. Щодо побутових барвників (рослинні, аптечні), то вони досить стійкі на тканині, тому їх рекомендується розчиняти спиртовими розчинами (денатурат, спирт) для більшої соковитості кольору та розбавляти до потрібної насиченості крутим окропом. Художні фарби (гуаш, акварель, туш, пасти, чорнило) є менш стійкими, тому, крім розведення їх спиртовими розчинами, треба добавляти в них клей ПВА або столярний клей, а також оцет і сіль (по одній чайній ложці). Фарби, підготовлені у спиртових розчинах, слід зберігати в холодильнику.

Тканину можна пофарбувати в однотонний колір, а можна на одному клапті зробити кілька різноколірних плям, які можуть зливатися, утворюючи півтони, плавні переходи та переливи кольорів тощо. Для цього клапоть треба скласти вчетверо, центральний кут добре зволожити холодною водою з оцтом, віджати й занурити в посуд з фарбою. Фарба розійдеться не далі зволоженої смуги. Два інші з трьох кутів почергово також зволожити водою і занурити в посуд із фарбами інших кольорів. Таким чином кожен кут пофарбується в різні кольори. Якщо вологі ділянки зіткнуться, суміжні фарби змішаються й утвориться півтон. Із таких тканин викроюють деталі ірису, в'юнка, братчиків та ін.

Внаслідок змішування фарб можна отримати необхідні відтінки. Синя фарба з жовтою дасть темно-зелену, блакитна з жовтою – ясно-зелену, фіолетова з червоною – бузкову, червона з жовтою – жовтогарячу, червона з синьою – фіолетову, лілову, блакитна з рожевою та червона з синьою – бузкову.

Для одержання світлого кольору фарби, наприклад рожевого, блакитного, розчин готової фарби треба розвести гарячою водою (окропом) до необхідного кольору. Для фарбування синтетичних тканин краще застосовувати хімічні та анілінові барвники, а для бавовняних – художні, рослинні, бо фарбування може вийти плямистим, нерівним.

Підфарбовування і тонування тканини. Цей процес здійснюється не лише на попередньо апретованих клаптях, а й на викроєних деталях.

Підфарбовування буває мокрим і сухим. Для *мокрого* підфарбовування викроєні деталі пінцетом опускають у розчин барвників. Наприклад, щоб пелюстки жовтої троянди мали червоні краї, треба розвести в двох посудинах блідо-жовту і густо-жовту фарби, у двох інших посудинах – ясно-червону і темно-червону, пелюстки зволожити холодною водою і промокнути на чистому папері марлевою салфеткою або підсушити феном. Нижній край пелюстки за допомогою пінцета занурити в густо-жовту фарбу і також промокнути або підсушити. Потім той же край пелюстки до половини занурити в блідо-жовту фарбу і підсушити. Таким же чином підфарбовувати верхню половину пелюстки червоними барвниками. Крім того, чим довше тримати пелюстку в розчині фарби, тим насиченішою буде саме ця її частина. У цьому випадку треба занурювати навпаки: спочатку до половини пелюстки, потім, поступово виймаючи, затримати її край у розчині фарби трохи довше. Після фарбування пелюстки розкладають на папері, а коли він промокне, їх перекладають на свіжий папір до повного висихання.

Інколи, внаслідок фарбування тканини для листочків аптечною зеленкою, виходить дуже світлий зелений колір, майже бірюзовий. Такий клапоть треба покласти в розчин червоного або жовтогарячого барвника чи в заварку з чаю, кави, а потім верхівки листочків підфарбовувати пензликом. Колір світлої зелені можна отримати змішуючи фарбу лимонного кольору з блакитною, соковитої зелені – з суміші жовтого і бірюзового кольорів, а для отримання неяскової зелені в суміш треба додати червоної або лілової фарби.

У бархатистих тканинах підфарбовується лише ворс. Спочатку його зволожують спиртовим або оцтовим розчином води і негайно наносять пензлем барвник. Прожилки наносять гарячим ножом по ворсу з лицьового боку. Надавати деталям з бархатистих тканин опуклої форми треба тільки зі зворотного боку, підклавши під деталь клаптик махрового рушника.

Ще один спосіб переходу одного кольору в інший. Якщо, наприклад, верх пелюстки ірису коричневий, а низ жовтий, потрібно, тримаючи зволожену пелюстку пінцетом посередині, занурити її вниз у жовту фарбу, а верх – негайно в коричневу. Цю пелюстку покласти на скло і ребром долоні віджати фарби назустріч одна одній. Вони змішаються і дадуть півтон. Якщо після фарбування з деталей розсотуються нитки, їх треба зістригти ножицями і проклеїти клеєм ПВА.

Під час *сухого* підфарбовування тканину не зволожують, а пензлем, олівцем, фломастером на неї наносять риси, крапочки, плями, розводи тощо. Тонування здійснюється втиранням кольорових порошоків в апретовану суху тканину. Наприклад, треба підтонувати пелюстку троянди так, щоб низ її був жовтого кольору, а край верхівки – червоного. Натерти стержень жовтого олівця об наждачну шкурку. Отриманий внаслідок цього порошок нанести на нижню частину пелюстки и втирати пальцями з обох боків. Такий же порошок з червоного олівця втерти у верхній край пелюстки з обох боків. Після цього пелюстку можна обробляти інструментом.

Способом втирання підфарбовувати й тонувати можна деталі також іншими порошками: сірий тон дає попіл з багаття, з цигарки, темно-сірий – порошок вугілля з багаття. Можна користуватися сріблянкою (алюмінієвий порошок), бронзовим порошком, сухими фарбами – акварелі, гуаші, сухими тіннями, що залишаються невикористаними в косметиці тощо.

Для викроювання листочків потрібно пофарбувати клапти в зелений колір різних відтінків – від світло-зеленого до темно-зеленого. Це необхідно для того, щоб зелень на квітах була різною, як у природі. Усі листочки треба приклеювати на дротики, обмотані нитками в тон тканини. Дротики клеяться на зворотному боці по поздовжній осі листочка. Верхній кінчик дротика не досягає верхівки листочка на 0,5 мм, а нижній – виступає на 20-30 мм за черешок (рис. 1).



Рис. 1. Спосіб кріплення дроту до листочка

2. ТЕХНОЛОГІЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ШТУЧНИХ КВІТІВ

Виготовлення вінчика. Вінчик – це деталь квітки, у якої пелюстки розташовані по колу, а частина вінчика – це пелюстка. Лицьовий бік деталі – це той бік, яким вона обернена до серцевини квітки, а зворотний – обернений до стебла.

Усі деталі слід викроювати тільки з апретованої тканини, за винятком пелюсток конвалії та деяких деталей інших квітів, про що буде зазначено в кожному окремому випадку. Обробка деталей здійснюється тільки гарячим інструментом. Перед виготовленням квітки треба випробувати тканину: викроїти одну-дві деталі й обробити їх різними інструментами. Таким чином буде підібрано інструмент відносно тканини. Адже дія інструмента на різні тканини неоднакова. Ніколи не треба скручувати дротики стебел чи черешків один з одним, дротик листочка прикладають до стебла квітки і кількома витками нитки того ж кольору скріплюють їх разом. Кінчики нитки зафіксують клеєм. Лишок черешка нижче нитки відкусити кусачками. Під час обробки будь-якої деталі квітки не рекомендується притримувати її на подушечці рукою. Краще якщо вона під дією інструмента довільно вигинається. Це надасть їй найбільш природного вигляду.

Виготовлення серцевинки квітки. Для виготовлення тичинок з ниток потрібно обвити прожелатиненою ниткою один, два або більше пальців кількома витками, залежно від густоти тичинок. Кільце цих ниток підхопити і закріпити дротиком або кінцем стебла з одного боку, а другим дротиком – з протилежного. Місця кріплення обмотати ваткою з клеєм, це не дозволить ниткам висипатися з дротиків після розрізування ножицями кільця ниток

посередині. Одержимо відразу пучки тичинок для двох квіток. Такий спосіб теж прискорює роботу.

Тичинки можуть залишатися такими, як є, можуть бути вкриті кольоровим пилом, наприклад жовтим. Для цього кінчики тичинок змазати клеєм і умокнути у фарбовану в жовтий колір манну крупу (рис. 3.2). Як пилок можна застосовувати попіл з цигарки, бронзовий чи алюмінієвий порошок і взагалі всілякі сипучі матеріали.

Якщо квітка має всього кілька тичинок з верхівками кулястої форми, то кожен тичинку (з нитки, волосіні чи тоненького дротика) треба умокнути в клей, каніфоль, лак і висушити. Потім ще раз умокнути і знову висушити, і так декілька разів, поки кінчик не набуде форми кульки. Нарешті підсушену кульку умокнути у фарбу потрібного кольору або в «пилок».

Замість каніфолі чи лаку інколи застосовується так званий пат, який виготовляється з муки, крейди або крохмалю, перемішаного з клеєм ПВА до консистенції густоти сметани. У цю масу можна додати фарбу, тоді тичинки з пату відразу стануть кольоровими. З пату більшої густоти (консистенція тіста) виліплюють інші серцевинки або пуп'янки.

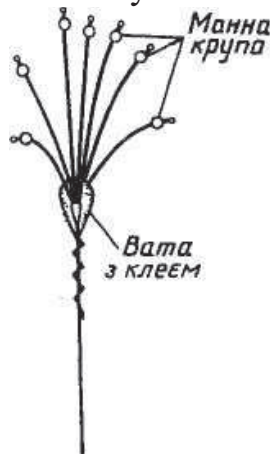


Рис. 2. Виготовлення тичинки

Аналогічно виготовляють маточку, яка є більшого розміру. Якщо маточка фігурна (слізка, трикутник, молоточок), її формують на кінчику дротика з вати чи пату і фарбують або змащують клеєм, обкачують у кольоровій манній крупі чи в порошку. Окрім цього, головки тичинок можна зробити з бісеру, намиста, закріпленого на верхівці тонкого дротика або волосіні. Тичинки можна виготовити також з кілець металізованих ниток різного кольору. Серцевини бувають округлоплоскі, кулясті, конусної форми. Їх можна виготовляти з картонних кружечків або зі старих гудзиків, закріплених за дірочки на верхівці стебла (рис. 3). Площину кружечка чи гудзика вкривають патом, а після того, як він засохне, фарбують або змащують клеєм, обкачують у кольоровій манній крупі, пилку, порошок.



Рис. 3. Закріплення гудзика-пуп'янка

Конусної форми серцевині можна надати, формуючи густий пат чи вату з клеєм (рис. 4 а, б, в).

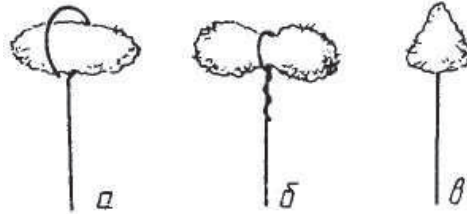


Рис. 4. Виготовлення пуп'янка з вати

Виготовлення конвалії. *Інструменти:* одножильний ніж, який можна замінити шилом, кухонним ножем, викруткою тощо.

Тканина: шовк, крепдешин, ситець, бавовняний трикотаж, батист білого кольору, сатин зеленого кольору для листя.

Підготовка деталей квітки. Бусину, а ще краще горошину загорнути в клапоть білої неаперетованої тканини і тугенько обкрутити білою ниткою. Не відриваючи нитку, поруч з першою загорнути і обкрутити другу горошину, далі третю і т. д. Усього таким чином для однієї квітки конвалії підготувати 10-15 горошин (рис. 5). Замотані в тканину горошини занурити у підготовлений для апретування розчин на 1 – 2 хвилини, вийняти, відтиснути й підвісити для просушування, тим часом продовжувати апретування всіх інших клаптів.

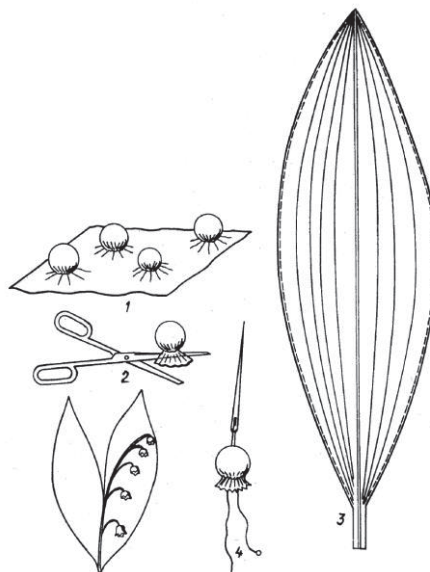


Рис. 5. Виготовлення конвалії

Горошини сохнутимуть одну-дві доби, доки не просохнуть ниткові зав'язки. На відстані 1 мм від нитки відрізати горошину ножицями, розкрутити нитку і обережно, за допомогою голки або шила вийняти кожен горошину з тканини так, щоб зберегти одержану форму чашечки. Горошини, як правило, різного розміру, тому й пелюстки-чашечки будуть неоднаковими.

Зелене листя треба обробляти на гумовій подушці. З лицьового боку двожилиним ножом провести по дротику, приклеєному зі зворотного боку, – утвориться випукла центральна жилка. На зворотному боці листочка одножилиним ножом провести поздовжні жилки та по одній жилці прокласти біля самого краю, відступивши лише на 1 мм (рис. 5, п. 3 – пунктирна лінія).

Складання квітки. Обвити дротик завдовжки 10 – 12 см (стебельце) зеленою ниткою і таку ж нитку втягнути в голку. Найбільшу пелюстку конвалії проколоти зсередини через маківку і опустити її на вузлик, зав'язаний на кінці нитки (рис. 5, п. 4). Відступивши вгору по нитці приблизно 5 мм, прикрутити пелюстку до нижньої частини стебельця, відірвати нитку і її кінчик приклеїти до стебла, тобто зафіксувати, щоб не розкрутився. На кінці нитки, затягненої в голку, знову зав'язати вузлик, проколоти зсередини наступну за розміром пелюстку, прикрутити її таким же чином до стебла на відстані 5 мм від першої пелюстки і так робити від найбільших пелюсток до найменших. Стебельце конвалії має на верхівці кілька пуп'янків, які можна виготовити з пату, або використати кульки з пінопласту, проколовши їх голкою наскрізь і прикрутивши до стебла, як і пелюстки.

Коли квітка буде зібрана, на вершечок кожної пелюстки і пуп'янка капнути біля самої нитки блідо-зеленої фарби. Квітка конвалії має один-два листочки зеленого кольору, які викроюють з апретованого ситцю, сатину, підкладкової тканини зеленого кольору. По поздовжній осі зворотного боку кожного листочка наклеїти обвиті в тон тканини дротики. Оброблені, як сказано вище, обидва листочки і стебельце з чашечками конвалії зібрати в пучок, зв'язати, мов букет, ниткою, якою обвивалися дротики, і зафіксувати кінці ниток клеєм. Якщо це бутон'єрка, можна відразу кріпити цією ж ниткою і застібку.

Виготовлення хризантеми. Хризантема – дуже практична квітка, адже її можна виготовляти не лише для вази, а й як прикрасу для одягу чи зачіски. Гарний вигляд мають хризантеми з тканин з фабричними візерунками. Виготовлена з обрізків, які залишилися після розкрою плаття, хризантема може стати доповненням до ансамблю одягу. У цьому випадку фарбування тканини не потрібне: і розетку, і листя викроюють з тієї ж барвистої тканини.

Тканина: батист, шовк, крепдешин, ситець, тканина з люрексом та ін.

Підфарбовування. У природі хризантеми бувають різних кольорів – від білого до темно-бордового. Зовнішні краї пелюсток завжди темніші, ніж середина, а от вінчики білих хризантем мають усередині блідо-зелений або лимонний колір, тому потрібно підфарбовувати вінчики. Для цього викроєні вінчики треба зволожити в центрі і натерти на вологу ділянку фарбу. Якщо

готова квітка хризантеми має «похмурий» вигляд, її можна оживити кількома мазками пензлика світлою фарбою по самих кінчиках пелюсток.

Викроювання деталей. На рис. 6 подано деталі хризантеми в половинному розмірі.

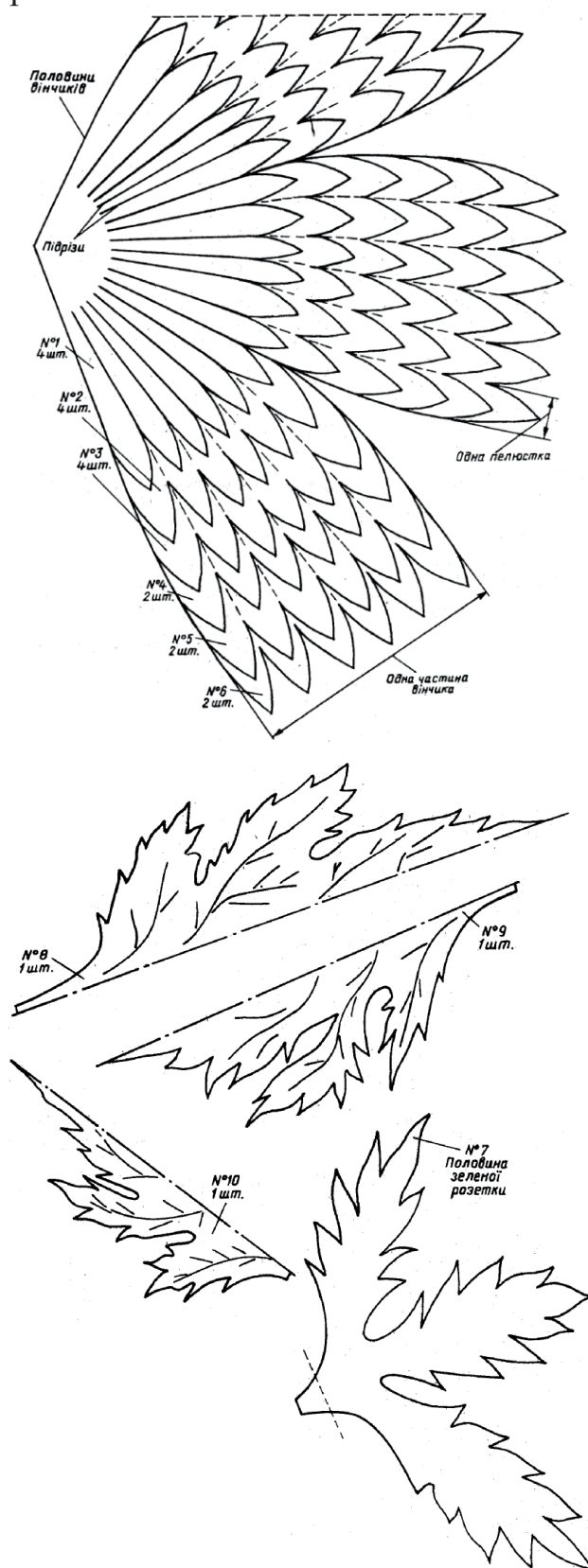


Рис. 6. Виготовлення хризантеми

Якщо рисунки перекопіювати на папір, наприклад, половину листа № 8, скласти вдвоє папір по пунктирній осьовій лінії, вирізати ножицями контур листа і розгорнути викрійку, одержимо цілий лист. Розетку можна викроїти з двох деталей або, склавши папір удвоє по пунктирній лінії, вирізавши і розгорнувши викрійку, матимемо цілий вінчик розетки. Пелюстки треба робити так: якщо розміри клаптів не дозволяють викроїти ні цілого вінчика, ні піввінчика, можна викроювати окремими частинами і, проколюючи дірочки в їх черешках, надівати на стебло, розташовуючи по колу. Кожну частину викроєного вінчика розрізати на пелюстки (їх шість) по пунктирних лініях (підрізах), як показано на малюнку. Пелюстки обробляють на гумовій подушці. Шилом, одножильним, двожильним ножем або булькою невеликого розміру слід провести з лицьового боку від верхівки пелюстки до її основи. Великою булькою середині вінчика надати опуклої форми. Розетку обробити з лицьового боку булькою відповідного розміру, розгладжуючи від верхівок до основи, і на подушці з піском великою булькою надати середині опуклої форми.

Зелене листя наклеїти на дротики, обвиті ниткою в тон листя. На твердій гумі з лицьового боку двожильним ножем по дротику виділити випуклу жилку по центральній осьовій лінії, а на зворотному боці – одножильним ножем провести розхильчасті жилки, як показано на малюнку.

Складання квітки починають з серцевини. На верхівці стебла закріпити пучечок вати, перехопивши її стеблом. За допомогою клею сформувати конусну фігурку і пофарбувати вату в колір вінчиків. Або закріплену вату покрити косиночкою тканини, з якої викроювались вінчики, і запнути, як лялечку, щоб вийшов конус. Ниткою такого ж кольору туго перев'язати шийку під ватою, а кінчики нитки зафіксувати клеєм, щоб не розкрутилися. Зайвину тканини зрізати ножицями під саму нитку. У середині найменшого вінчика шилом проколоти дірочку і надіти його на стебло. Замазати клеєм низ конусної серцевини і приклеїти під неї вінчик лицьовим боком. Пелюстки вінчика приклеїти до боків серцевинки-конуса, щоб вони майже покрили його. У другому вінчику, проколоти дірочку, надіти його на стебло, підклеїти до низу попереднього вінчика і так далі, починаючи з менших вінчиків та закінчуючи більшими за розміром. Попередні вінчики змазувати одною-двома краплями клею біля самого стебла.

Останній, найбільший вінчик обробити інструментом зі зворотного боку, надіти на стебло і підклеїти так, щоб його пелюстки звисали донизу. Проколоти дірочку в чашолистку (розетці), надіти на стебло і підклеїти під самий низ квітки. Найменший за розміром зелений листочок прикріпити до стебла на 4-5 см нижче квітки. Ще на 5-6 см нижче прикріпити другий, трохи більший листочок, потім ще більший і т. д. Листочки прикріплюють ступінчасто з обох боків стебла.

Для пуп'янка хризантеми зробити таку саму серцевину-конус; підклеїти до неї один найменший вінчик і два-три середніх вінчики. Пелюстки усіх вінчиків наклеюють на серцевину, цілком закриваючи її.

Верхівки розетки теж приклеюють до боків пуп'янка, намагаючись закрити його. Під пуп'янком на відстані 3-4 см прикріплюють маленький зелений листок. Стеблом для бутоньєрки слугує тоненький обвитий дротик або трубочка-рулик, зроблена за допомогою спеціальної праски. Такі стебла й черешки листочків з'єднують під квіткою разом з булавочкою для прикріплення бутоньєрки до одягу.

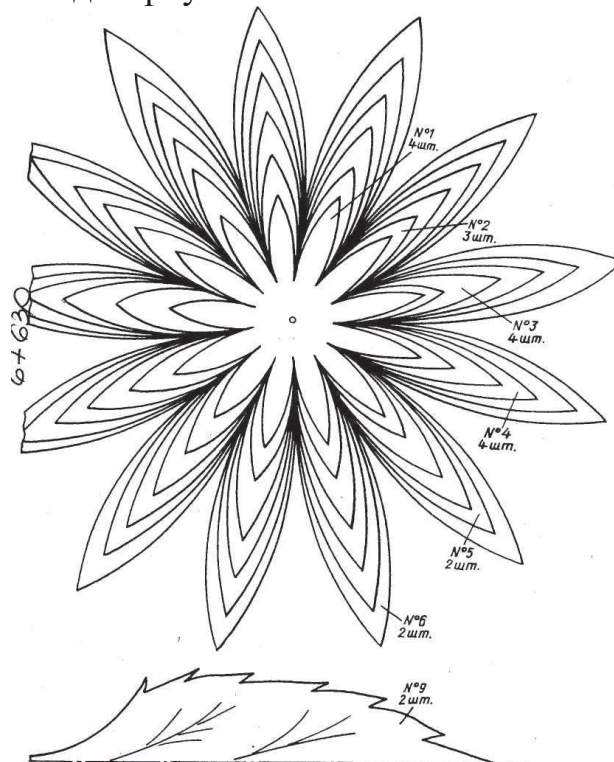
Аналогічно виготовляються айстри та гербери.

Виготовлення жоржини. *Тканина:* шовк, крепдешин, батист, тонкий ситець та ін.

Забарвлення жоржин буває білим, жовтим, рожевим, бузковим, червоним, бордовим тощо. Привабливою буде квітка жоржини, виконана з тканини в горошок або в дрібну клітинку чи з геометричним малюнком.

Підфарбовування. Вінчики білих жоржин усередині підфарбувати в лимонний або світло-зелений колір. Верхівки жоржин інших кольорів темніші, ніж серединки.

Обробка деталей. На гумовій подушці одножильним ножом на зворотному боці вінчика по осьовій лінії кожної пелюстки провести жилки від середини до верхівок. Потім пальцями лівої руки затиснути низ пелюстки, а пальцями правої руки взяти пелюстку за верхівку і відтягнути, підклеїти вінчики від меншого до більшого розміру, тобто від № 2 до № 6, розташовуючи їх пелюстки в шаховому порядку. Під низ квітки підклеїти розетку № 8 кінчиками доверху.



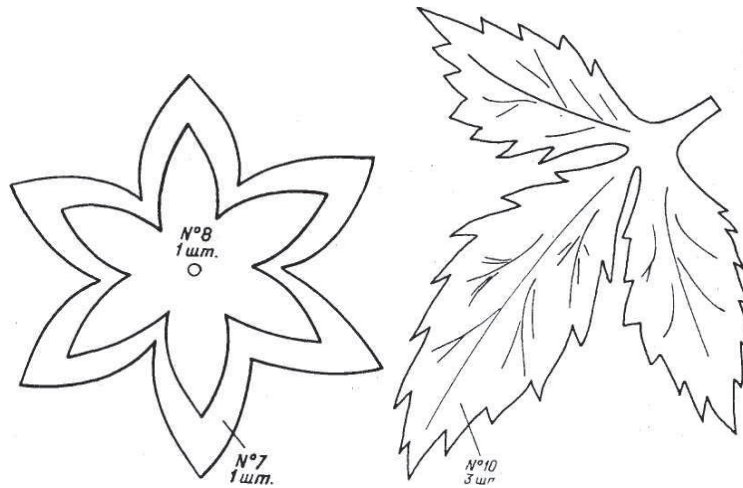


Рис. 7. Виготовлення жоржини

Для пуп'янка до такої ж серцевини підклеїти два вінчики № 1, по одному вінчику № 2 і № 3. їхні пелюстки приклеюють до серцевини. Розетці № 7 на м'якій піщаній подушці булькою надати якомога опуклішої форми, тому що її пелюстки повинні охоплювати пуп'янок. Один зелений листочок № 9 прикріпити під квіткою і один – під пуп'янком, так, щоб верхівка листочка ледь торкалася квітки. У природі пуп'янок виростає зі з'єднання листка зі стеблом. Листки № 10 кріпити вздовж стебла на відстані 7-10 см один від одного, з нахилом на один бік. Пелюстка набуде форми човника. Так обробити всі вінчики, а їх серединам булькою надати опуклої форми і проколоти в центрі дірочки.

Зелені розетки № 7, 8 обробити булькою з лицьового боку від верхівок до основи, надати опуклої форми центру і проколоти дірочки. Зелене листя № 9, 10 наклеїти на дротики і обробити двожилиним ножом з лицьового боку по дротику, щоб виділити центральну жилку, а зі зворотного – одножилиним ножом провести розхильчасті жилки.

Складання квітки. На верхівці стеблини (дріт діаметром 3 мм), довжина якої залежить від висоти вази, де знаходитиметься квітка, закріпити пучечок вати і за допомогою клею сформувати конусну серцевину, або запнути вату косиночкою із неаперетованої тканини кольору пелюсток. Ниткою туго перев'язати шийку під ватою. Ножицями знизу зрізати зайвину тканини. Змазати низ конуса клеєм, надіти на стебло найменший вінчик (№1) і підклеїти під конус. Далі надіти і підклеїти вінчики, від меншого до більшого розміру, тобто від № 2 до № 6, розташовуючи їх пелюстки в шаховому порядку. Під низ квітки підклеїти розетку № 8 кінчиками доверху.

Для пуп'янка до такої ж серцевини підклеїти два вінчики № 1, по одному вінчику № 2 і 3. їхні пелюстки приклеюють до серцевини. Розетці № 7 на м'якій піщаній подушці булькою надати опуклої форми якомога глибше, тому що її пелюстки повинні охоплювати пуп'янок. Один зелений листочок № 9 прикріпити під квіткою і один – під пуп'янком, так, щоб верхівка листочка ледь торкалася квітки. У природі пуп'янок виростає зі

з'єднання листка зі стеблом. Листя № 10 кріпити вздовж стебла на відстані 7-10 см одне від одного.

Виготовлення лілеї. *Тканина:* атлас, підкладкова, сатин, ситець, креп-сатин.

Лілеї бувають білого кольору, жовтого, жовтогарячого, з тигровими смужками.

Підфарбовування. На лицьовий бік білої пелюстки на 1/3 від нижнього краю нанести фарбу світло-зеленого кольору мокрим фарбуванням. А зворотний бік висохлої пелюстки натерти порошком з графіту рожевого олівця. Кожну з шести пелюсток № 1 «Королівської лілеї» наклеїти на обвитий у тон дротик. Обробляти на твердій гумовій подушці. З лицьового боку двожилиньним ножом провести по дротику (так, як обробляють листя), а одножилиньним ножом нанести дві радіальні жилки від верхівки до основи біля самого краю пелюстки. Так обробити і пелюстки № 2 пуп'янка. Зелене листя № 3 розгладити булькою та з лицьового боку двожилиньним ножом провести осьову лінію так, ніби там приклеєний дротик.

Складання квітки. Лілея має маточку, яка виготовляється з тонкого обвитого білою ниткою дротика, та шість тичинок з тоненького теж обвитого дроту, верхівки яких зігнуті буквою Т № 5. Верхівка маточки зігнута трьома петельками № 4. Умокнути петельки в клей і обваляти в манці, пофарбованій у жовтий колір. Верхню площину букви Т змастити клеєм і наклеїти на неї смужечку коричневого оксамиту.

Маточку й тичинки зібрати в пучок так, щоб маточка була вищою за тичинки на 1 см, і міцно зв'язати ниткою. Цією ж ниткою прив'язати спочатку три пелюстки, розташувавши їх трикутником навколо серцевини, а потім у шаховому порядку три наступні пелюстки, усі – дротиками назовні.

Лілея не має розетки. Щоб приховати зав'язку, два-три зелені листочки наклеїти прямо на стебло під самою квіткою. Потім уздовж усього стебла щільно з усіх боків наклеїти листочки таким чином, щоб стебло було вкрито ніби лусочками.

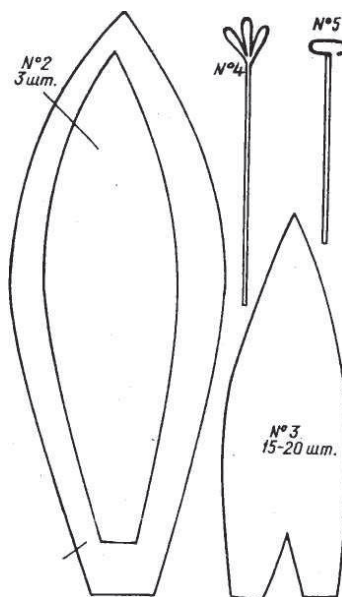


Рис. 8. Виготовлення лілеї

Для пуп'янка на верхівці стебла зігнути петельку і до неї прив'язати три пелюстки дротиками всередину. Пелюстки обгортають одна одну і місцями можуть бути навіть склеєні два зелені листочки, які тримають пелюстки вкупі. Стебло пуп'янка прикріпити до стебла квітки ниткою, яка затулить приклеєний туди ж зелений лист. На одному основному стеблі можуть бути кілька квіток і пуп'янків. Усі вони прикріплюються однаково під зеленими листочками.

Щодо тигрової лілеї, то досить пелюстки № 1 видовжити в 1,5-2 рази, зволожити їх і пензликом нанести поперечні смужки коричневої фарби. Після того як пелюстки висохнуть, обробити їх від верхівок до черешків зі зворотного боку булькою щонайменшого розміру, щоб краї пелюстки набули вигляду волана.

Виготовлення проліску. *Тканина:* батист, шифон, шовк, крепдешин білого кольору.

Обробка деталей. На твердій гумі розгладити кожну білу пелюстку з лицьового боку від основи до верхівки. Зелене листя має форму травинок. Одножилним ножом провести осьову жилку з лицьового боку.

Складання квітки. На верхівках трьох тоненьких дротиків завдовжки 5-6 см з вати й клею сформувати по одній слізці (№ 1). Вату пофарбувати в зелений колір. Скласти слізки до купи і всі три дротики скрутити між собою. Одержимо стебло проліска з серцевиною. До серцевини прив'язати у вигляді трикутника три білі пелюстки № 2. Стебельце обвити зеленою ниткою чи смужкою тканини.

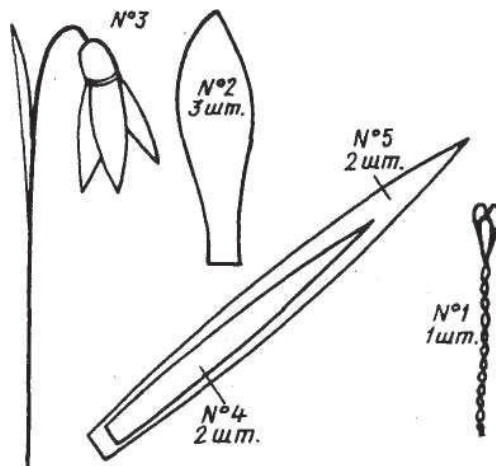


Рис. 9. Виготовлення проліску

Нитку, якою прив'язані білі пелюстки, обклеїти ваткою і сформувати напівкульку №3. Ватку пофарбувати в колір обвитого дротика. На стебло на відстані двох сантиметрів від квітки приклеїти маленький листочок № 4, а трохи нижче – більший № 5. Головку квіточки зігнути донизу. Букетик складається з кількох таких квіточок з листочками.

Виготовлення фіалки. *Тканина:* шовк, крепдешин, креп-жоржет, оксамит, велюр, панбархат, атлас блакитного, синього, фіолетового кольору для пелюсток, зелений оксамит, велюр для листя.

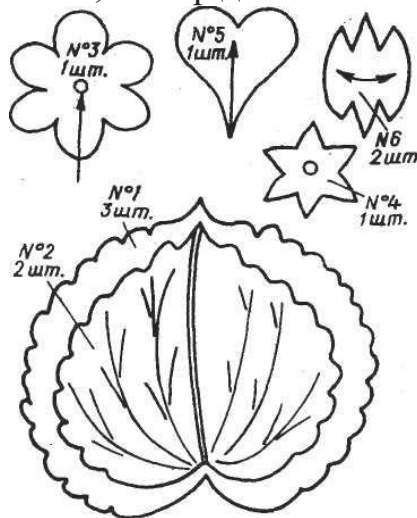


Рис. 9. Виготовлення проліску

Обробка деталей. На твердій гумі обробити пелюстки квітки зі зворотного боку від верхівок до середини. З лицьового боку центру пелюстки надати опуклої форми. Пелюстку пуп'янка також обробити булькою на гумі зі зворотного боку від верхівок до черешка, а з лицьового – черешок. Зелену розетку розгладити булькою з обох боків. Листочки № 1 і 2 наклеїти на обвиті дротики і обробити одножильним та двожильним ножами. Маленькою булькою прогріти кожен зубчик зі зворотного боку.

Складання квітки. Щоб одержати розкриту квітку, треба на верхівці стебельця сформувати кульку з вати й клею. Пофарбувати її в жовтий колір, верхівку – в червоний. Замість вати можна використати бусинку. Всередині вінчика № 3 зробити дірочку, надіти вінчик на стебельце і підклеїти до серцевини. Під низ квітки підклеїти розетку № 4.

Для напіврозкритої квітки сформувати таку ж серцевину, але у вигляді слізки, змазати клеєм один її бік і загорнути її у вінчик № 3, як показано на рис. 16 стрілкою. Для пуп'янка теж сформувати серце-вину-слізку, змазати один її бік клеєм і загорнути в пелюстку пуп'янка № 5. Розетку № 6 змазати клеєм і загорнути у напрямку стрілок в неї напіврозкриту фіалку або пуп'янок так, щоб розетка тільки наполовину прикривала квітку. Після того як клей висохне, кожне стебельце вигнути у вигляді знаку запитання.

Виготовлення ірису. *Тканина:* шовк, батист, ситець, крепдешин, бязь тощо. Пелюстки ірису мають змішані кольори: синій з білим, білий з жовтим, фіолетовий з жовтим, бордовий з лимонним, коричневий з жовтогарячим.

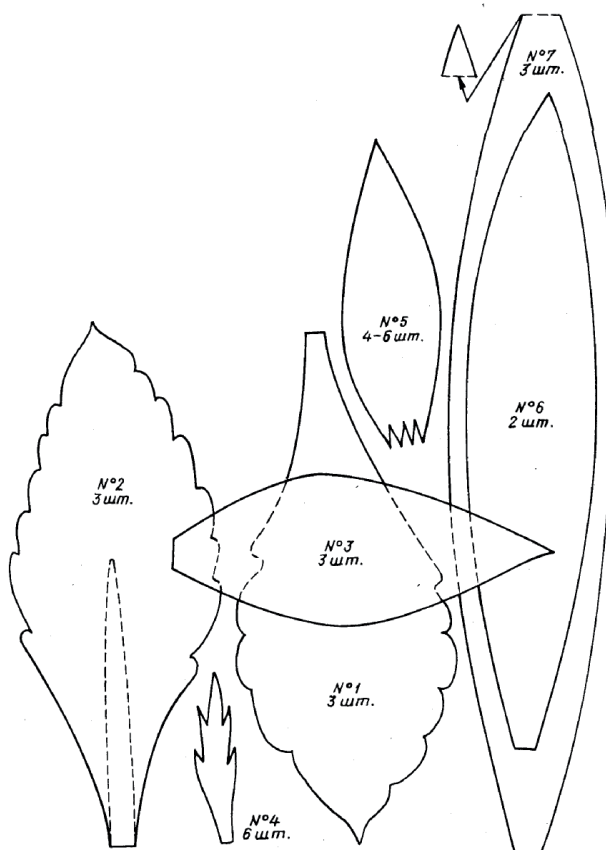


Рис. 9. Виготовлення ірису

Обробка деталей. Пелюстки (№ 1, 2, 3) обробляють наступним чином: квадрат м'якого ситцю або марлі скласти вдвоє по діагоналі середнім кутом до себе. Пелюстку скласти вдвоє по осьовій лінії лицьовим боком назовні. Вкласти пелюстку згином у згин марлі так, щоб її верхівка знаходилася праворуч. Лівою долонею міцно притиснути пелюстку в марлі до столу, а пальцями правої руки за верхівку разом з марлею витягувати пелюстку з-під лівої долоні, повертаючи до себе, наче півколом. Пелюстка набере форму гофрованого човника. У згин пелюстки зі зворотного боку вклеїти обвитий дротик. Так обробити всі пелюстки: три – для пуп'янка і шість – для квітки. На три пелюстки № 2 наклеїти контрастну за кольором оксамитову смужку (у Додатку 3 цю ділянку позначено пунктиром). Якщо такої смужки немає, ділянку змастити клеєм і умокнути в кольоровий пилок або блискітки, які можна нарізати з ялинкового «дощичку», металізованих ниток та ін. На ці ділянки можна нанести лак для нігтів з блискітками.

Пелюстку № 4 розгладити булькою з лицьового боку і провести одножильним ножом центральні жилки. Зелені розетки № 5 розгладити булькою з лицьового боку. Листя наклеїти на обвиті дротики і обробити двошкульним ножом з лицьового боку по дротику і трижильним ножом провести поздовжні жилки.

Складання квітки. На верхівці обвитого стебла діаметром 3 мм і завдовжки 20-25 см зробити петельку і прив'язати навколо неї три пелюстки № 4. Це буде серцевина. Її можна також виконати з великої бусини, з пучка

кольорових ниток та ін. Навколо серцевини прив'язати у вигляді трикутника три пелюстки № 1 дротиками всередину. За ними в шаховому порядку – пелюстки № 2 дротиками назовні. Ниткову зав'язку обклеїти двома-трьома зеленими розетками № 5 зубчиками донизу. Щоб скласти пуп'янок, треба до такої ж серцевини прив'язати три гофровані пелюстки № 3 дротиками всередину. Нитяну зав'язку приховати двома-трьома зеленими розетками № 5. Два зелені листки № 6 прикріпити на 3-5 см нижче квітки, листя № 7 – ще нижче, уздовж стебла. Пуп'янок виростає зі з'єднання одного з листків зі стеблом, він вищий за квітку. Пелюстки № 2 вигнути донизу, а пелюстки № 1 повинні стояти догори, їхні верхівки мають торкатися одна одної.

Виготовлення соняшнику. *Тканина:* шовк, атлас, поплін, ситець жовтого кольору для пелюсток. Шерсть, велюр, фланель зеленого кольору для розетки й листя.

Викроювання деталей. На рис. 10 зображено половину вінчика № 1 жовтих пелюсток. При достатній кількості жовтої тканини можна викроїти відразу цілий вінчик. Для цього треба перекопіювати зображену половину вінчика на папір, скласти його удвоє, вирізати ножицями і розгорнути викрійку цілого вінчика. Таких вінчиків потрібно два, щоб квітка соняшника була пишною. За браком тканини викроюють половинки вінчиків. Таких половинок потрібно чотири. Якщо є тільки маленькі клапти жовтої тканини або стрічечка, то за викрійкою можна вирізати потрібну кількість окремих пелюсток для двох вінчиків, тобто 24. На кожен пелюстку, незалежно від того, чи це цілий вінчик, чи окремі пелюстки, зі зворотного боку наклеїти дротики, обвиті жовтою ниткою (див. деталь № 1).

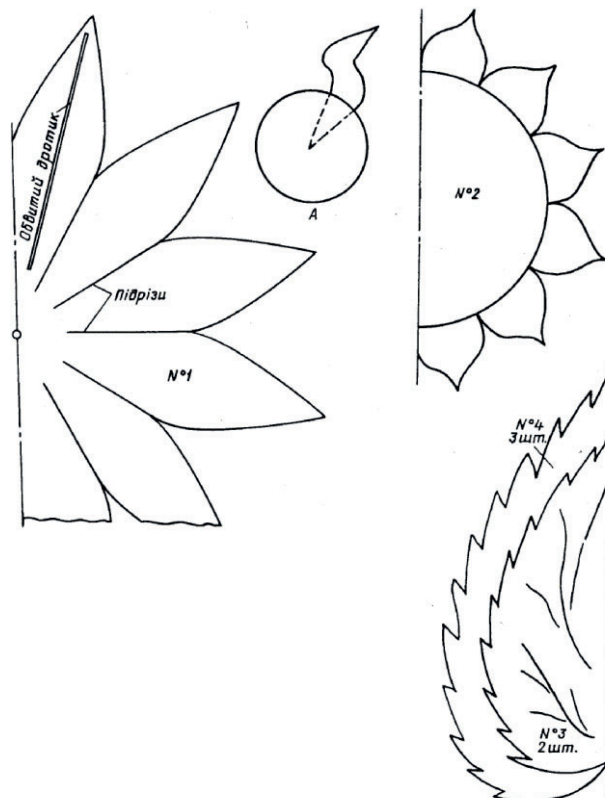


Рис. 10. Виготовлення соняшнику

Обробляють пелюстки на гумовій подушці. Двожильним ножом з лицьового боку по дротику провести центральну жилку і одножильним – дві поздовжні жилки біля самого краю пелюстки. Зі зворотного боку одножильним ножом провести по кілька поздовжніх жилок поруч з дротиком.

Зелену розетку № 2 обробити на гумовій подушці булькою з лицьового боку від верхівок, щоб пелюстки вигнулися догори. Зелене листя наклеїти на дротики і обробити двожильним ножом по грубих жилках і одножильним по тоненьких.

Складання квітки. Насіннєва серцевина соняшника має довільний розмір, у середньому $1/3$ діаметра жовтого вінчика. Діаметр стебла соняшника – в середньому 5 мм. Це може бути суцільний прут або сплетені джгутом кілька дротів. На верхівці такого стебла прикріпити круг з картону, за розміром серцевини, за дві дірки (як гудзик). Зверху на картон наклеїти таке ж коло вати, ватину або поролону, стежачи, щоб зовнішній край круга був потовщений.

Із нажелатиненої коричневої або чорної тканини вирізати круг, діаметром на 2-3 см більший за діаметр круга картону. Голкою з ниткою зібрати край тканини в зборки. Надіти цю тканину на картонний круг, стягнувши під ним край тканини ниткою. Кількома стібками закріпити нитку, вивести голку через середину круга на лицьовий бік серцевини. Відступити на 1-2 мм убік і знову вивести голку під серцевину. Притягнути ниткою середину круга, у його центрі вийде впадина. Нитку під серцевиною закріпити.

Низ серцевини змастити клеєм і підклеїти спочатку перший вінчик жовтих пелюсток, потім другий, розташовуючи пелюстки у шаховому порядку. Коли клей просохне, вигнути жовті пелюстки спочатку догори, потім розігнути їх у різні боки, як показано на схемі.

Під квітку підклеїти розетку, її пелюстки, загнуті догори, повинні обгорнути серцевину знизу. Стебло обвити смужкою коричнево-зеленої тканини або тієї ж, з якої зроблено листя, одночасно прикріплюючи листя: на відстані від квітки 7-8 см вниз по стеблу прикріпити менший лист (№ 3), трохи нижче – такий самий лист, а далі – більші за розміром листи (№ 4). Серцевину квітки розмалювати пензликом жовтою фарбою. Починаючи з середини, нанести короткі риси по колу в шаховому порядку. Або усю серцевину можна змастити клеєм і посипати зерном гречки чи пшениці, чи рису. Пуп'янок соняшника виготовляють з такої ж серцевини, але меншого розміру, і одного вінчика, всі пелюстки якого підняті догори і їх верхівки зібрані над серцевиною. Розетка своїми пелюстками також закриває пуп'янок.

Виготовлення нарцису безкорончастого. *Тканина:* бязь, ситець, сатин, поплін, шовк, атлас тощо.

Викрійку двох трипелюсткових вінчиків № 1 скласти пелюстками в шаховому порядку, обмалювати, викроїти і вийде цілий шестипелюстковий вінчик.

Підфарбовування. Серцевину № 2 жовтого кольору викроїти (див. рис. 11) з зубчиками. Зубчики підфарбувати в червоний або оранжевий колір, середину вінчиків № 1 – у блідо-зелений колір.

Обробка деталей. На гумовій подушці маленькою булькою прогріти кожен зубчик серцевини № 2 по черзі: один – з лицьового, один – зі зворотного боку. Невеликою булькою утопити серцевину серединою у м'яку поролонову або подушку з піску так, щоб серцевина зібралася зморшками та складочками. Проколоти в її центрі дірочку. Білі вінчики № 1 з лицьового боку обробити двожильним ножом на гумовій подушці так, ніби вони наклеєні на дротик, тобто зробити центральну жилку, а одножильним ножом провести дві жилки біля самого краю пелюстки. Зі зворотного боку спинкою напівкільця прогріти дві «квасолинки» паралельно з випуклою центральною жилкою. Зелене листя № 3 наклеїти на обвиті дротики і обробити на гумовій подушці двожильним ножом з лицьового боку по дротику, а одножильним ножом нанести поздовжні радіальні жилки.

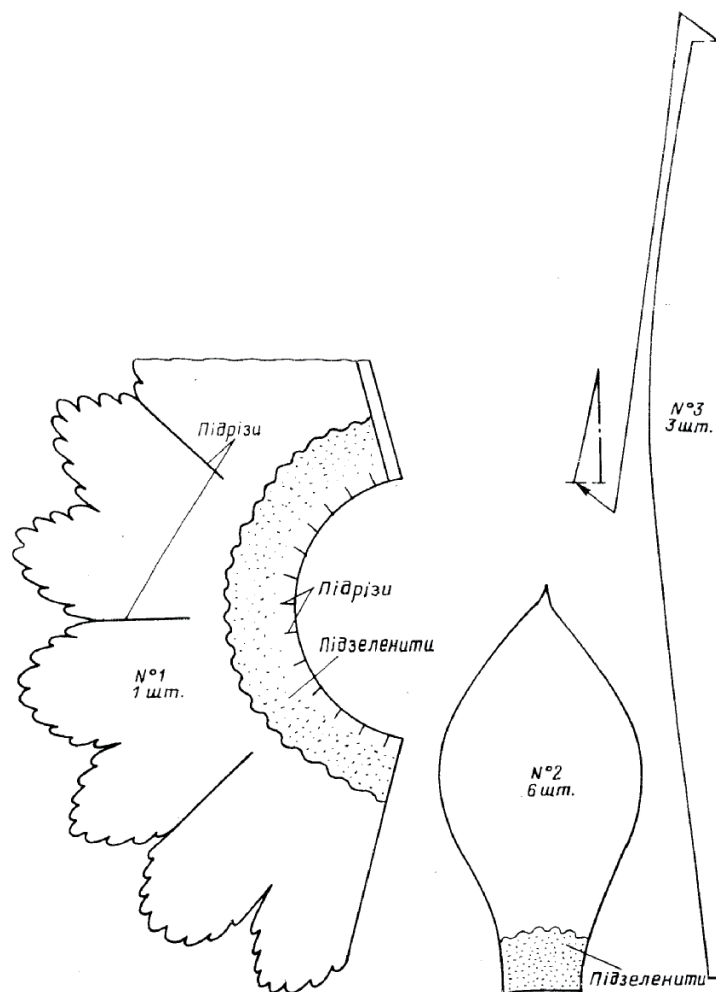


Рис. 11. Виготовлення нарцису безкорончастого

Складання квітки. На верхівці стебла завдовжки 15-20 см закріпити бусину або сформувати кульку з вати й клею. Пофарбувати вату в оранжевий або червоний колір, надіти на стебло і підклеїти під бусину серцевину № 2. Під серцевину підклеїти вінчики (якщо він шестипелюстковий, то один), розташовуючи їх пелюстки в шаховому порядку. Щоб зробити трубку квітки, на прямостояче стебло можна надіти трубочку для коктейлю. Верхній зріз трубочки обмотати ромбиком з цигаркового паперу так, щоб кінчик обмотки стирчав догори. Головку квітки нахилити вперед. Зелене листя виростає з кореня квітки, тому приклеїти його в самому низу стебла.

Виготовлення орхідеї. *Тканина:* шовк, крепдешин, шифон, креп-жоржет, тканина з люрексом, парча тощо.

Підфарбовування. Язичок орхідеї має дуже яскраве забарвлення, щоб приваблювати комах для обпилення. Тому його треба викроїти з яскравої тканини, а на центральну його частину (на рис. 12 позначено хвилястою лінією) нанести пляму ще яскравішого кольору. Наприклад, якщо пелюстки № 2 і 3 мають коричневі відтінки, то язичок № 1 можна зробити жовтим, а пляму – оранжевою або червоною.

Обробка деталей. Після повного висихання фарб на гумовій подушці двожилиним ножом зі зворотного боку нанести короткі риси від верхівок зубчиків у напрямку плями. Розсікти підрізи. На м'якій подушці середині

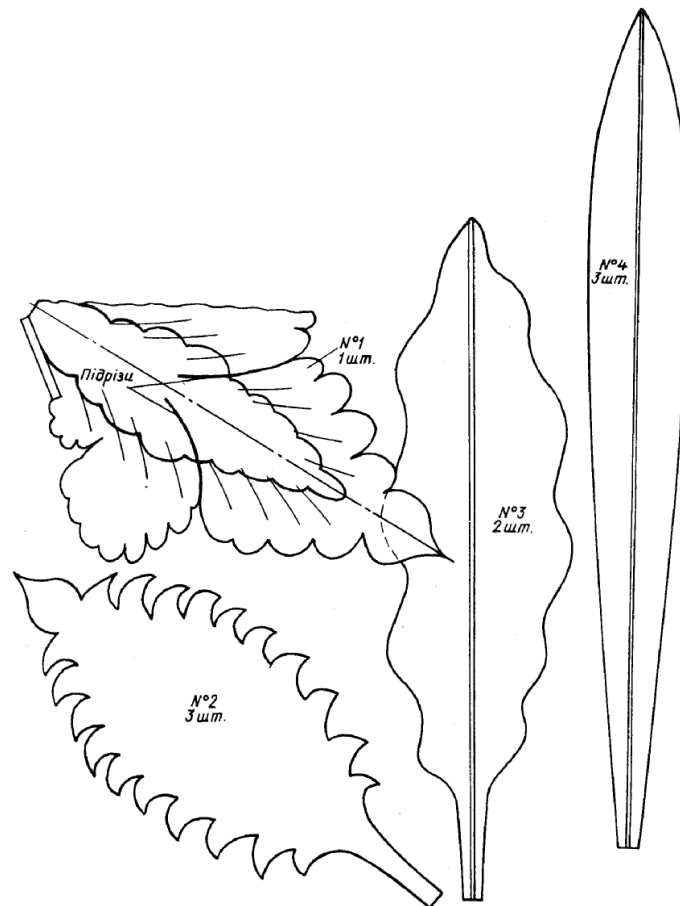


Рис. 12. Виготовлення орхідеї

кольорової плями з лицьового боку булькою надати опуклої форми. Низ язичка згорнути кульочком і склеїти виступом усередину. У разі потреби вздовж язичка зі зворотного боку наклеїти обвитий дротик. Пелюстку № 2 наклеїти на обвитий дротик. На гумовій подушці двожилиним ножом з лицьового боку виділити осьову жилку. Одножилиним ножом зі зворотного боку провести жилки від верхівки кожного зубчика до дротика. Пелюстку № 3 наклеїти на обвитий дротик. Старанно розгладжуючи булькою хвилястий край, розтягувати його, щоб вийшов волан. Добре, якщо ці пелюстки викроєні по косій нитці тканини. З лицьового боку двожилиним ножом виділити осьову жилку, а зі зворотного – невеликою булькою зробити кілька впадин біля дротика в хаотичному порядку. Зелений лист № 4 наклеїти на обвитий дротик і обробити на гумовій подушці: двожилиним ножом виділити з лицьового боку осьову жилку, а зі зворотного – провести розхильчасті жилки.

Складання квітки. На верхівці стебла закріпити тичинки з бусинок, бісеринок або це може бути жмут чи кільця металізованих ниток. Місце кріплення обгорнути ватою з клеєм, сформувані кульку і пофарбувати її в блідо-зелений колір. Надіти на стебло і приклеїти до кульки кульочок язичка. Під кульочком прив'язати три пелюстки № 3, розташували їх трикутником з вершиною за язичком. Дві пелюстки № 3 прив'язати з обох боків навколо вершини трикутника. Якщо це бутоньєрка, то зелене листя прив'язати під квіткою, а якщо це орхідея для вази, то листя прикріпити вздовж стебла.

Виготовлення ромашки. *Тканина:* ситець, поплін, шовк.

Обробка деталей. На зворотному боці вздовж кожної пелюстки, від верхівок до середини вінчика, на гумовій подушці двожилиним ножом провести центральну жилку. Лівою рукою слід притримувати кожну пелюстку за верхівку, щоб вони не дуже закрутилися під дією ножа. Середині з лицьового боку булькою надати опуклої форми. Зелено розетку розгладити великою булькою з лицьового боку. Листя наклеїти на обвиті дротики і обробити двожилиним ножом, з лиця по дротику, а зі зворотного боку одножилиним ножом нанести розхильчасті жилки.

Складання квітки. На верхівці стебла заввишки 20-25 см закріпити гудзик або кружок картону діаметром, що дорівнює приблизно 1/3 діаметра вінчика. Вкрити гудзик патом або тоненьким поролоном, змастити клеєм і занурити в пофарбовану в жовтий колір манку. Після того як клей висохне, на жовту серцевину коричневою фарбою нанести кілька цяток в довільному порядку. Змастити клеєм низ серцевини, надіти на стебло один або два вінчики № 1, розташовуючи їх пелюстки в шаховому порядку, і підклеїти їх під серцевину. Під низ квітки підклеїти розетку № 2. Зелене листя № 3 і 4 прикріпити вздовж стебла.

Із ромашок, як і з інших квітів, можна виготовити бутоньєрки та прикраси, попередньо зменшивши викрійки до потрібного розміру. Наклеївши вінчик і серцевину квітки на каркас старих кліпсів або надівши на цвяшок сережок-цвяшків (із затискачем за вухом), як на стебло,

серцевину і вінчик, одержимо нові оздоби. А з прикріплених на оксамитову стрічку кількох вінчиків і серцевинок. вийде оригінальне кольє. Таким же чином можна виготовити і браслет, якщо твердий картон обтягнути тканиною і наклеїти на нього вінчики з серцевинами.

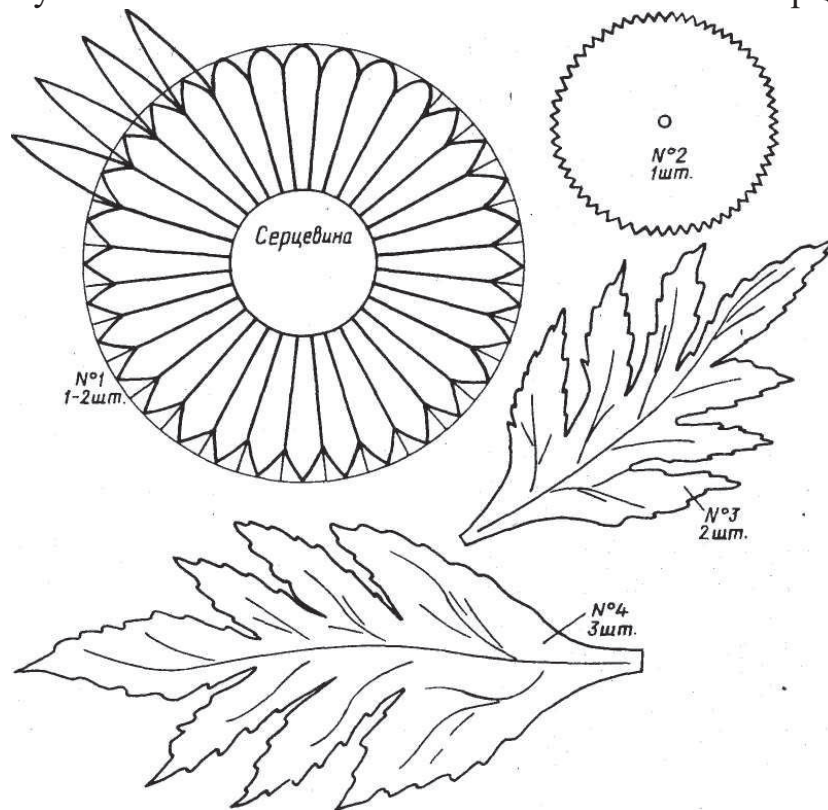


Рис. 13. Виготовлення ромашки

Виготовлення маку. *Тканина:* атлас, шовк, поплін, сатин, ситець тощо.

Підфарбовування. Кожну пелюстку № 2 підфарбувати з обох боків від черешка до середини пензликом, фломастером або кульковою ручкою: на червоних пелюстках – у чорний колір, на білих чи рожевих – у фіолетовий.

Обробка деталей. На гумовій подушці обробити пелюстки № 1 двожилиним ножем з обох боків, тобто гофруючи їх гармошкою. Пелюстки № 2 обробити на гумовій подушці: трижилиним ножем зі зворотного боку нанести короткі жилки від верхнього краю до середини, а з лицьового боку нижній частині пелюстки біля черешка булькою надати якомога опуклішу форму спочатку на гумовій, потім на подушці з піском. Пелюстку пуп'янка № 5 розгладити булькою з лицьового боку.

Зелене листя № 3 і 4 наклеїти на обвиті дротики і обробити двожилиним ножем по дротику з лицьового боку, а зі зворотного одножилиним ножем нанести розхильчасті жилки.

Складання квітки. Передовсім необхідно сформувати маківку № 6. У маку, який ще цвіте, вона має бути зеленою. На верхівці стебла (завдовжки 20-25 см) закріпити гудзик або кружечок картону діаметром з двокопієчну монету. Кружечок з неапретованої тканини (зеленого кольору) діаметром з п'ятикопієчну монету зібрати по зовнішньому краю голкою на

нитку чорного кольору. Надіти тканину на гудзик і ниткою стягнути її під гудзиком. Не відриваючи нитки, на поверхні гудзика розшити «зірочку» так, як показано на рисунку. Другий кружок з неапретованої тканини (того ж зеленого кольору) діаметром, на 1 см більшим від попереднього, теж зібрати на нитку по зовнішньому краю. Трохи стягнути нитку, щоб вийшов мішечок, який наповнити ватою. Потім виїняти цю вату і обклеїти нею стебло під гудзиком, формуючи кульку. У мішечку проколоти отвір, надіти його на стебло, потім на кульку з вати, стягнути ниткою мішечок під гудзиком і з'єднати його з тканиною гудзика. Маківка готова.

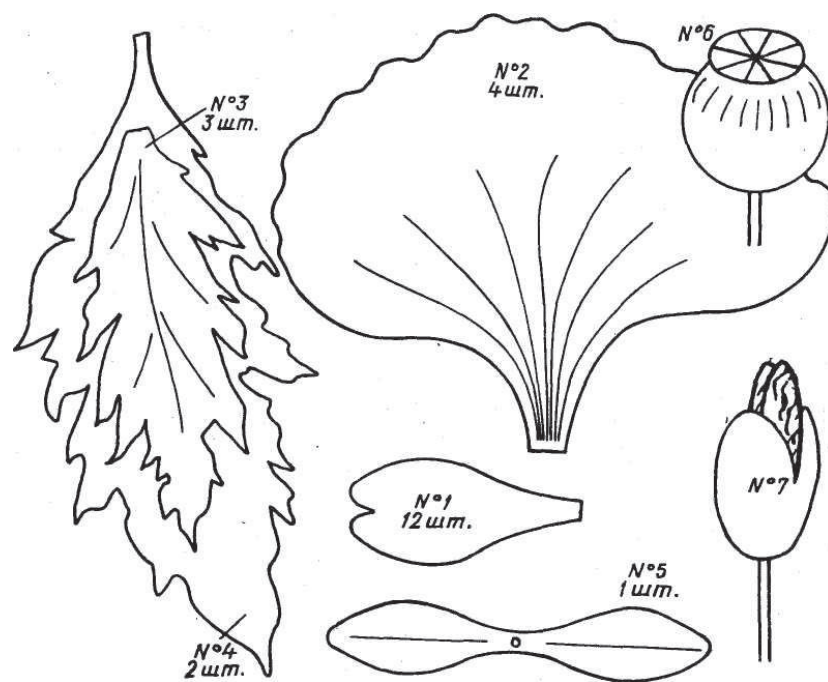


Рис. 14. Виготовлення маку

Намотане на чотири пальці кільце чорних апретованих ниток (витків 15) розрізати, кінці ниток змастити клеєм і занурити в білу манку – для червоної квітки; у ясно-зелену або жовту – для квіток світлих тонів. Змастити низ маківки клеєм і підклеїти тичинки. До черешка кожної пелюстки № 2 з лицьового боку приклеїти по три пелюстки № 1. Після того як клей висохне, в черешках: пелюсток проколоти дірочки, надіти пелюстки на стебло і підклеїти під маківку одну навпроти одної з чотирьох боків.

Для виготовлення пуп'янка № 7 треба на верхівці окремої стеблини сформувати кульку з вати сливоподібну форми, пофарбувати її в колір листя. Після того як висохнуть клей і фарба, лезом бритви розрізати вершину пуп'янка, капнути в розріз клею і втиснути туди серединою пелюстку пуп'янка № 5. Під квіткою маку прикріпити безпосередньо стебла спочатку листя № 3, нижче – № 4. Пуп'янок вищий від квітки і виростає з одного із з'єднань листка зі стеблом квітки.

Корисні поради:

1. Щоб зробити викрійку з натуральної квітки, треба дати рослині чи квітці трохи зів'янути, тобто зірвати її і потримати без води. Внаслідок цього пелюстки й листя стануть м'якими і їх можна буде розстелити на картоні, обмалювати і вирізати шаблон-викрійку в натуральний розмір квітки.

2. Якщо внаслідок фарбування колір пелюстки вийшов надто насиченим, його можна послабити розчином гідросульфату натрію. Для цього 5-8 г гідросульфату натрію потрібно всипати в 1 л гарячої води, розмішати до повного розчинення порошку і на 5-10 хв занурити пофарбовані пелюстки або клапті тканини, безперервно помішуючи. Сполоснути в теплій воді і просушити.

3. Ніколи не треба викидати обрізки тканини після розкрою квітів: навіть найменший клаптик може згодитися для виготовлення маленьких незабудок, зірочок чи навіть пилку, в якому можна обкачати тичинку.

4. Якщо до тканини не приклеюється навіть обвитий ниткою дротик, треба відрізати смужку завширшки 5 мм іншої, схожої за кольором тканини, і нею приклеїти весь дротик до пелюстки.

5. Виготовляючи квіти для ваз, високі й товсті стебла можна обробляти густим розчином клею ПВА з додаванням фарбника. Дріт занурити в розчин і підвісити для висихання. До такого стебла листя можна прикріплювати за допомогою пластику. Тужавіючи, пластик добре тримає листок біля стебла.

6. Замість дроту можна використати стебло зів'ялої троянди. Тоді квітка матиме більш природний вигляд. Але через наявність на стеблі шипів надіти вінчик буде важко, тому його треба розрізати по радіусу, надіти на стебло, як коміречко, і підклеїти під серцевину квітки. Якщо квітка складається з окремих пелюсток, черешки треба розсікати ножицями до дірочок, а на місці дірочки зробити розріз хрестиком. На стебло таку пелюстку не нанизувати, а надсаджувати розрізом і підклеювати під квітку.

7. На пелюстках лілеї, ірису та інших квітів можна зробити ластовиннячко з манної крупи чи з будь-якого порошку. Для цього на верхню або нижню частину пелюстки треба пензликом нанести краплини клею ПВА, притрусити їх манною крупою і просушити.

8. Краплина роси на пелюстці готової квітки робить її ще природнішою. Для цього використовується канцелярський клей.

9. Матеріалом для виготовлення квітів може стати сила-силенна різних речей, які не поспішайте викидати на смітник. Це і не використані парфумерні залишки, і металізована стрічка з пляшки одеколону, і тирса від дерева, і навіть попіл від цигарки й ін., що можна знайти у побуті.

10. Бутоньєрки можна виготовляти з будь-якої квітки. Треба тільки змінити розмір викрійки до потрібної величини, а потім оздобити квітку трубочкою-руликом, виготовленою за допомогою праски, пір'ячком птахів, хустром, що служитиме фоном для квітки.